

SREČANJE OTROŠKIH IN MLADINSKIH PISARTELEEV

Murska Sobota, 2. 10. – 4. 10. 2025

KROKI

BESEDE

III

že 30 let

OKO 30. srečanje slovenskih otroških in mladinskih pisateljev BESEDE (2. 10. – 4. 10. 2025) 2025

Festivalska knjižica

Pripravili

Dragica Haramija, Norma Bale, Goran Gluvić,
Barbara Gregorič Gorenc, Franci Just, Aksinja
Kermauner, Nataša Konc Lorenzutti, Mira
Krajnc Ivič, Janez Miš, Ivan Mitrevski,
Sebastijan Pregelj, Slavko Pregl, Vesna
Radovanovič, Igor Saksida, Darka Tancer-Kajnih, Alenka Urh
Uredila Dragica Haramija

Oblikovanje JAC, sitotisk in grafično oblikovanje

Na naslovnici ilustracija Manice Klenovšek Musil

Izdalo in založilo Društvo za humanistična vprašanja ARGO

Brezplačni izvod Murska Sobota, 2025

Povezava

<https://www.okobesede.org/oko-besede-2025>

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

821.163.6.09-93(082)(0.034.2)

SREČANJE slovenskih otroških in mladinskih pisateljev (30 ; 2025 ; Murska Sobota)

Oko besede - že 30 let [Elektronski vir] : srečanje otroških in mladinskih pisateljev : Murska Sobota, 2. 10. - 4. 10. 2025 : [festivalska knjižica] / [pripravili Dragica Haramija ... [et al.] ; uredila Dragica Haramija]. - E-zbornik. - Murska Sobota : Društvo za humanistična vprašanja ARGO, 2025

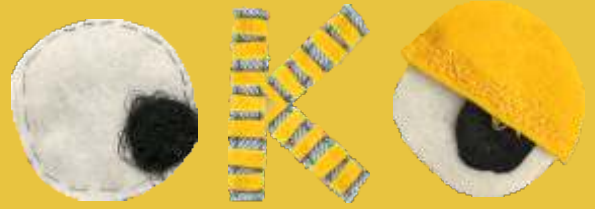
Način dostopa (URL):

<https://www.okobesede.org/oko-besede-2025>

ISBN 978-961-96051-5-8 (PDF)
COBISS.SI-ID 249766403

Kazalo

Kazalo	2
Program Očesa besede 2025.....	3
Uvod.....	4
Mala antologija nastopajočih avtorjev ob 30-letnici očesa besede.....	5
Slavko Pregl.....	5
Goran Gluvić.....	6
Marjana Moškrič.....	7
Barbara Gregorič Gorenc.....	9
Aksinja Kermauner.....	10
Ivan Mitrevski.....	12
Sebastijan Pregelj.....	13
Vesna Radovanovič.....	14
Večernica 2025.....	16
Pretekla nagrajena in nominirana dela.....	16
Nominirana dela za večernico 2025.....	18
Simpozij Oko besede – že trideset let.....	21
Igor Saksida: Poezija.....	22
Dragica Haramija: Oko besede in sodobna slovenska otroška in mladinska proza.....	22
Darka Tancer-Kajnih: Simpoziji na Očesu besede.....	23
Vesna Radovanovič: Literarne matineeje in druge dejavnosti.....	23
Slavko Pregl: Bleščeči košček zgodovine.....	23
Okrogla miza.....	25
Janez Miš: <i>Založništvo knjig za mlade: vse bolj v koraku s tujino</i>	25
Mira Krajnc Ivič: Spreminjajoči se jezik v spreminjajoči se družbi.....	25
Nataša Konc Lorenzutti: <i>Poročilo o delu SOMK v preteklem letu</i>	26
Literarna in kritiška delavnica za dijake in študente.....	28
Literarna delavnica Gorana Gluvića.....	28
Kritiška delavnica Alenke Urh.....	28
Nastopi pisateljev na literarnih matinejah.....	29
Razstave v okviru Očesa besede v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota.....	30
Panonska pisateljska pot.....	33
Oko besede in Nacionalni mesec skupnega branja.....	44
Plakati Očesa besede	45
Organizatorji Očesa besede.....	54
Podporniki in partnerji Očesa besede.....	55

Četrtek, 2. 10. 2025

15.30–17.00 Mlade oči: literarna in kritiška delavnica za študente in dijake, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, vodita Alenka Urh in Goran Gluvić

17.00–18.30 Literarna mesta: odprtje razstave originalnih ilustracij Manice K. Musil, odprtje razstave Večerničina literarna bera (pripravlja Vesna Radovanovič) in literarni večer z Marjano Moškrič, Slavkom Preglom in Goranom Gluvičem, vodi Dragica Haramija, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota (odprto za javnost)

19.00–20.00 podelitev večernice, v kulturnem programu nastopajo učenci OŠ III, Murska Sobota, Gledališče Park (odprto za javnost)

20.00–21.00 Fotokotiček v avli + pogostitev

21.00 slavnostna večerja

10.00–18.00 Knjižna tržnica na Trgu kulture

Petek, 3. 10. 2025

10.00–12.00 Nastopi pisateljev po osnovnih in srednjih šolah ter vrtcih: Vrtec Murska Sobota, Vrtec Beltinci, Vrtec Tišina, OŠ I, OŠ II in POŠ Krog, OŠ III, OŠ IV, OŠ Bakovci in POŠ Dokležovje, OŠ Beltinci, OŠ Puconci, OŠ Tišina in POŠ Gederovci, OŠ Cankova, Gimnazija Murska Sobota, Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota, Srednja ekonomska šola in gimnazija Murska Sobota, Srednja biotehniška šola Rakičan, Gimnazija Ljutomer, VDC Murska Sobota

12.00–13.30 kosilo

13.30–14.45 Okrogla miza ob 30-letnici festivala, sodelujejo Nataša Konc Lorenzutti, Janez Miš, Mira Krajnc Ivič, vodi Dragica Haramija, Hotel Zvezda (odprto za javnost)

15.00–18.00 Simpozij Otroška in mladinska književnost – 30 let pozneje, vodi Norma Bale, Hotel Zvezda (odprto za javnost)

18.00 večerja

19.00–21.00 Literarna mesta: Bralni maraton ob 30-letnici Očesa besede, za branje se je prijavilo okrog 30 avtorjev, povezuje Darka Tancer-Kajnih, Hotel Zvezda (odprto za javnost)

Sobota, 4. 10. 2025

9.00–17.00 Panonske pisateljske poti: Porabje, vodita Franci Just in Štefan Kardoš

10.00–11.30 Literarna mesta, za učence dvojezičnih OŠ v Porabju nastopajo Barbara Gregorič Gorenc, Aksinja Kermauner, Ivan Mitrevski, Sebastijan Pregelj, Vesna Radovanovič

Uvod

Trideseto srečanje Oko besede je pomemben jubilej za udeležence, obiskovalce prireditev in organizatorje srečanja. Skupaj tvorimo družbo ustvarjalcev, bralcev in poslušalcev izvirnega slovenskega otroškega in mladinskega leposlovja. V treh desetletjih se je prireditev na Očesu besede udeležilo že več kot 50.000 otrok, učencev, dijakov, učiteljev, knjižničarjev, pisateljev, urednikov in drugih obiskovalcev.

Ob okroglih obletnicah se ljudje radi oziramo nazaj na prehojeno pot, hkrati pa načrtujemo prihodnost. Letošnje srečanje je posvečeno poudarkom najbolj odmevnih dejavnosti tega literarnega festivala, to je pomembnim literarnim delom, ki so prav zaradi Očesa besede utrdila svoj položaj med mladimi bralci; nastopom avtorjev v izobraževalnih ustanovah in na literarnih mestih, namenjenih širšemu občinstvu; statusu otroške in mladinske književnosti v založništvu, med pisateljicami in pisatelji ter med izobraževalci; nismo pa pozabili niti na pomen ohranjanja jezika, zato nas letošnja Panonska pisateljska pot vodi v Porabje. Vse dejavnosti srečanja so odprte za javnost, izjema so nastopi v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah. Zlasti odmevna je podelitev večernice, letos že 29., ki – kakor pove že njeno ime – osvetli in kaže na kakovostna dela: »Vénera (tudi Danica ali Večernica) je notranji, drugi planet od Sonca v Osončju. /.../ Venera doseže svojo največjo svetlost malo pred sončnim vzhodom ali malo po sončnem zahodu, zato je včasih imenovana (zvezda) *danica (jutranjica)* ali *večernica*. Kadar je vidna, je najsvetlejša točka na nebu in jo znajo nekateri zamenjevati z zvezdo.«¹ Venera se prikazuje na vzhodu in zahodu, zato je že od nekdaj simbol smrti in ponovnega rojstva, hkrati pa je planet, ki zvezdam kaže pot.² Vse to pa v metaforičnem smislu velja tudi za branje: vsako branje zbudi brano literarno delo v življenje in če je res dobro, ga nikoli ne pozabimo. Ugledamo ga v svojem spominu, v nas se prebudijo slike iz besed, in podoživimo lahko občutke ob branju, s katerimi nas je neko besedilo napolnilo.

Tudi letos se je Oko besede pridružilo Nacionalnemu mesecu skupnega branja, katerega osrednja tema je glasno branje in pripovedovanje, ki se dogaja v javnem prostoru. Nacionalno pobudo smo povezali z bralnim maratonom, na katerem bo okrog trideset avtorjev bralo ob tridesetletnici festivala, da se bomo slišali in poslušali.

dr. Dragica Haramija,
programska vodja Očesa besede

¹ Venera, dostopno na <https://sl.wikipedia.org/wiki/Venera>.

² Chevalier in Gheerbrant: Slovar simbolov, 1993: 652.

Mala antologija nastopajočih avtorjev ob 30-letnici Očesa besede

Slavko Pregl

Kaj mi pomeni Oko besede

Najprej – srečanje z družino ljudi, ki jih spoštujem in jih imam rad.

Potem – mehanizem, ki z večernico sooblikuje kriterije kvalitete v naši mladinski književnosti.

Nato – strokovno debato o vprašanih, ki jih včasih izza svojih pisalnih miz avtorji nismo sposobni videti.

In ne nazadnje – zaradi Večera: svetel primer sodelovanja med gospodarstvom in kulturo.

Vir: Tihomir Pinter

NAVIHANE BESEDE

LJUBOSUMNO VPRAŠANJE

»Oprostite,« je rekel D in lepo pozdravil I, »kakšno dieto pa uporabljate, da ste tako lepo vitki?«

TEŽKO ŽIVLJENJE

»Počasi bom začel dvomiti v vse to govorjenje o svobodi,« se je nekoč razsrdil svinčnik. »Jaz nenehno pišem pod pritiskom!«

SLAB SODELAVEC

»Nikoli ne boš imel prijateljev,« je trikotnik rekel šestilu, »pri svojem delu ves čas samo zbadaš.«

VSAKDO IMA KAJ

»Moje življenje je najlepše,« se je pohvalil žulj. »Vedno hodim okrog v novih čevljih.«
»Tudi jaz se ne morem pritožiti,« je rekel Č. »Kamorkoli pridem, povsod imam streho.«

MAJHNI IN VELIKI

Mali o je opazoval pravljico.
»Zakaj se velike črke vedno prerinejo na začetek vsakega stavka?« je vprašal.
»Naj imajo svoje veselje in se napihujejo,« ga je potolažil mali e. »A brez malih črk nihče ne bi vedel, kaj se v pravljici res zgodi.«

KAKŠNA SLUŽBA!

»Saj to je strašno!« je vzkliknila radirka.
»Na svoji življenjski poti se srečujem samo z napakami.«

SLABO PLAČILO

»Življenje je polno krivic,« je ihtela zobna ščetka. »Ves čas hočem ljudem samo dobro, oni pa me nenehno vlačijo po zobeh.«

DVE MOŽNOSTI

»Jaz vsakemu pomagam sanjati,« je zatrdila svilena blazina.
»Jaz pa vsakogar spravim na realna tla,« je rekel bananin olupek.

ŽALOSTNA GOSTJA

»Nobenega veselja nimam priti na čaj,« je potožila limona, »saj takoj vsi začnejo delati kisle obraze.«

KAKŠNI ČASI

»Svet je vse bolj žalosten,« je zavzdihnila stara šala. »Kamorkoli pridem, nikjer več ne vidim nasmejanega obraza.«

MODROST IN IZKUŠNJE

»Radioaparati so majhen in neumen,« je razlagala žarnica. »Karkoli se kje zgodi, on prav vse sporoči na ves glas.«
Potem je dodala: »Pralni stroj je zelo moder in izkušen. Svoje umazano perilo vedno pere za zaprtimi vrati.«

KAKOR ZA KOGA

»No, to bo pa lep korak naprej,« se je razveselila dobra priložnost.
»Razen, če vam ne bo spodrsnilo,« je dodal nesrečni slučaj.

Goran Gluvič

Lepo je bilo, lepo je in upam, da bo lepo še naprej. Očesu besede je uspelo, kar ni nikomur: vsakoletno srečanje slovenskih pisateljev že trideset let, kjer se v prijetnem sožitju z organizatorji, publicisti, uredniki družimo, pogovarjamo, razpravljamo in smejemo, da bi se morda domov vrnili z novim navdihom za ustvarjanje, ali pa tudi ne. Vseeno, na koncu koncev ostanejo spomini, ki jih nihče ne more izbrisati.

CELOVEČERNI FILM (odlomek)

Naslednje jutro sem spet stal na fižolovi njivi, polni plevela. Tokrat sem imel vrtno rokavico, da bi me ščitile pred vrezi rastlin. Delo je bilo veliko lažje. Kmalu se mi je spet pridružila Angela.

»A veš, kaj sem bila v prejšnjem življenju?« me je vprašala in takoj odgovorila namesto mojega ugibanja, da je bila igralka. »Filmska,« je poudarila. »Nekje na začetku dvajsetega stoletja pred našim štetjem.«

»Pred našim štetjem?« se mi je slina zataknila v grlu. Moral sem zakašljati. »V dvajsetem stoletju pred našim štetjem niso poznali ne kamer ne filma,« sem skušal ugovarjati, a se ni dala.

»Kako pa veš?« je našobila ustnice in me nagajivo pogledala. »Si morda takrat živel?«

»Nisem, ampak ...«

»Tokrat so snemali dolge filme, ki so trajali ves dan in so se imenovali celodnevni filmi, v katerih so nastopale samo princeske in kraljične kot junakinje, jaz pa sem imela glavne vloge. Hodila sem po mačje in zapeljivo gledala prince in kraljeviče, ki so gledali sramežljivo v tla. Če pa me je kdo pogledal naravnost v oči, sem rabljem ukazala, da ga vržejo v najtemnejšo grajsko ječo in pozabijo nanj.«

Hotel sem jo pogledati v oči, a sem za hip okleval, kot da bi se zbal, da bi končal v grajski ječi.

»Če bi res snemali filme v dvajsetem stoletju pred našim štetjem, bi arheologi že našli kakšne sledi, kakšen košček kamere,« sem jo prepričeval po nepotrebnem.

»Kamere so bile iz lesa in so strohnele, filmi pa iz velikih listov trave ter dreves in so zgnili. Ti tega preprosto ne razumeš,« je rekla tako prepričljivo, da bi ji skoraj verjel.

»Hej, šalim se,« se je potem na široko nasmehnila. »Nisem bila filmska igralka.«

Tudi jaz sem se na široko nasmehnil.

»Bila sem televizijska igralka. Igrala sem v žajfnicah. Imela sem vloge bogatih dedinj, ki so jih starši izgubili v vihrah vojn, potem pa spet našli, ko so umirali in tako naprej. Solze so tekle v potokih,« je razlagala.

Nasmeh mi je izginil z ustnic. Ni mi bilo všeč, da se poiigrava z mano. Všeč pa mi je bila ona sama. Rajši bi se pogovarjal o čem drugem. Spet sem začel puliti plevel. Stopila je zraven mene in mi pomagala.

»Ti bi se rad pogovarjal o čem drugem, kajne?« je rekla čez čas.

Nič nisem odvrnil. Presenečen sem bil, da je prebrala moje misli.

»O čem bi se pogovarjal?« je vprašala, se zavnala in stopila tik ob mene. Tudi jaz sem se vzravnal. Stala sva drug proti drugemu tako, da sva se skoraj dotaknila z nosom.

»A si se kdaj poljubljal?« me je vprašala. In še preden sem poskusil karkoli odgovoriti, me je poljubila na usta, da sem zgubljal dih. Bil sem tako presenečen, da so mi obvisle roke in z njih so padle vrtnarske rokavice, ki so bile tako ali tako prevelike.

Ko je končala, resda v pravem trenutku, ker sem se začel dušiti in sem imel občutek, da sem v smrtni nevarnosti, je spet vprašala: »A si se kdaj poljubljal?«

»Sem,« sem odvrnil. »Zdaj sem se.«

»Me veseli,« me je hudomušno pogledala. »Veš kaj, všeč si mi.«

Pogledala je na uro in odhitela po hribu navzdol mimo gozda. Dolgo časa sem še gledal v smer, kamor je stekla in izginila na obzorju. Tisto dopoldne sem oplel skoraj pol njive.

Marjana Moškrič

*Na Oko besede imam veliko lepih spominov.
Prežeti so s toplino, prijateljstvom,
iskrenjem besed in misli.*

*Oko besede je moj zapik, kjer vse drugo izpuhti.
Začaralo me je, že od prvega srečanja naprej.*

*Zato se vedno vračam.
Znova in znova.
Že leta in leta.*

Odpravil se je proti Svetilniku. Čudnega občutka se še vedno ni znebil, nasprotno, še naraščal je. Pa kaj je s temi vrtnicami! Kot da ga nagovarjajo. In tisti šepet ... Bilo mu je, kot da mu nekdo piha za ovratnik. Fak! Z mano je res nekaj narobe.

Nervozno se je oziral okoli sebe. Bilo je temno, do šok ure je manjkala še kakšna ura. Ni panike, si je ponavljal v mislih.

Svetilnik je bil še vedno v temi. Fak! Popadla ga je jeza na Vrana. Zdaj bi moral biti tukaj. Svetilnik bi moral goreti. Nekaj se dogaja, nekaj velikega, je bil vedno bolj prepričan. Zato bi moral biti tukaj. On je gospodar luči! Svetilnik mora goreti! Ljudem daje upanje in jih pomirja. Bedni potuh, švercar, baraba! Same grde misli in besede so ga bile.

Razočaran in izgubljen ni več vedel kam. Nazaj v Tkalnico ali še enkrat do župnišča? Tudi duhovnik se je potuhnil.

In potem ga je zagledal ... Letel je v njegovo smer. Še malo, pa ga bo odkril. O, fak! Še tega je bilo treba! Hitro v zavetje, ni ga še zaznal. Tekel je proti smetnjakom. Tja noter se bo butnil in zakopal v svinjarijo, takrat pa so se iz snega izluščile tri črne postave. Roke so ga zgrabile, kot kleščice.

»Saj še ni družinskih ur!« je vzkliknil.

»Zdaj boš pa še jezikal!«

Brca, se otepa, zviija, izvija.

»Nimaš šans, ščurek!« se je izpod šlema oglasil popačen glas in ga s pestjo treščil naravnost v obraz. Zalilo ga je nekaj toplega in mu polzelo po obrazu. Kri, gotovo je kri. Rdeča kot tiste vrtnice in takrat se je spomnil. Mama! Padel je v sneg, skrčil se je v kepo in z vseh strani so začele vanj leteti brce ... Na rami je imela tetovirano rdečo vrtnico ...

Zazvonil je telefon. Nekdo jih je klical in to jih je malo ustavilo.

»Kam? Ja, v desetih minutah bomo tam.«

»Kaj naj z njim?«

»Ga dokončamo?«

»Kaj pa družga! Saj bo hitro, potem pa v smetnjak z njim, saj je tako ali tako hotel tja,« so se dogovarjali. Medtem je Edo, zvit v kepo, ležal pred njihovimi nogami. Zadnja misel, preden se je pogreznil v temo, je bila: Zakaj? Nič jim nisem naredil.

Tistega, kar je sledilo kasneje, Edo ni več ne videl ne slišal. Zdrsnil je v nič.

Barbara Gregorič Gorenc

*OKO BESEDE –
vsakoletno srečanje –
od prvega naprej
čutim pripadnost,
razumljenost.
Sprejetost.*

*Vesetje in hvaležnost, da sem del tega.
Rada imam vsakega posebej in vse skupaj!*

*... z očesom čarobne krogle
zdaj vidim: neskončno besed je v njej ...
In besede so občutki, upanje, moč ...*

ŽABJA PRINCESA

Močvirnat svet
in jaz, prevzet,
ves hrepeneč,
v lica rdeč;

tam ZAMIŽIM,
prestrašen hrust:
dotik – POLJUB –
(FUJ!) ŽABJIH UST!

In – ČUDEŽ, ČAR:
v dar – PRINCESA!
Bo MOJA PUNCA!
Ah, nebesa ...

SRČKI
Vsepovsod
so sami srčki!
VSE v obliki
je SRCA!

Kamenčki
in cvetni listki;
še oblaki
vrh neba!

Žal mi redkokdo
verjame,
da VSE je ROŽNATO,
LEPO ...

A jaz vem,
da poleg mene,
srčke vidi
še nekdo!

NAJINI STOPALI

NAJINI STOPALI
Tu, pod mizo,
se igrata
najini
stopali.

In neslišno
klepetata,
ujeti
v obuvali.

Se sezujeta
naenkrat,
do kolen
zdrsita ...

Se poljubita
na prste ...

Srci pa
sledita ...

Aksinja Kermauner

*Oko besede je odlično pripravljen festival, kjer se vrstijo kulturni dogodki, izobraževalne ekskurzije (zavoljo katerih mi je Prekmurje vse bliže) in nepozabna srečanja z mladimi bralci. Trden dokaz, da otroška in mladinska literatura ni »manjša« književnost, ampak izjemno živa, poskočna in iskreča se od idej. Vsako leto se nahranim z zgodbami in prijateljskimi objemi, domov pa odnesem poln kovček navdiha.
Hvala, draga ekipa!!*

PERUNOVA SEKIRA (2. DEL ZBIRKE SREBRNA SEKIRA),
V SOAVTORSTVU S SILVESTROM VOGRINCEM.

(odlomek)

Naredil se je čudovit pomladni dan in naši letniki gremo na izlet. Juhu!

Pot nas vodi mimo Murske Sobote in Dobrovnika do Bukovniškega jezera. Po še kar dolgi vožnji se usujemo iz avtobusa in velika večina izgine proti kolibici, kjer je vece. Iz za hiške se kmalu začne viti komaj opazen dim. Vejpanje.

[...]

»No, zdaj pa se odpravimo v park naravnih energij. Tu imate brošure in vsak lahko izbere točko, za katere misli, da mu bodo pomagale. Dobimo se tukaj čez dve uri.«

Profesor za šport nam razdeli podolgovate zloženke, na katerih je fotografija simpatične cerkvice. Poglobimo se v besedilo.

V okolici kapele sv. Vida so odkrili območje blagodejnega zemeljskega sevanja različnih moči in barv. Spet naletim na besedo geomantija, ki jo brošura razloži kot starodavno vedo o koristnih in škodljivih področjih ter črtah. Okoli jezera je označenih 26 točk različnih vrednosti in učinkov. Ob številkah so našete težave, ki jih zdravijo. Tudi voda, ki izvira pod kapelico sv. Vida, je zdravilna in pomaga pri težavah z očmi. Jasno – sveti Vid!

Emir se oglasi: »Gremo na točko 17. Ta je predvsem zate, Gorazd!«

Razleže se smeh, jaz pa poiščem omenjeno številko v brošuri.

Točka 17: Odvajanje od alkoholizma, zasvojenosti od cigaret in drog.

Nasmehnem se.

Ha! Kaj pa bi koristilo meni? Točka 2? Duševne, čustvene, stresne, depresivne težave? Ali pa napetost v glavi, točka 8?

[...]

Asja se mi skuša prilepiti, vendar poiščem Brigito. Tava za gručo kot mesečna, njen pogled je uprt v tla.

»Pridi,« preprosto rečem in jo primem pod roko. Presenečeno me pogleda. No, saj sva bili še pred dobrega pol leta prijateljici, kaj je zdaj to tako čudnega? Se je pa v tem času res ogromno spremenilo.

Dijaki so se razkropili po parku naravnih energij, vsak išče točko, ki mu bo pomagala odpraviti težave. Očitno jih imamo vsi.

Šepetajoča, zelenkasta svetloba preseva skozi visoka drevesa, pod bujnimi krošnjami je mirno kot pod vodo. Mladi gozd napenja svoje brste. Zlatkast odblesk barva vse in vsakogar. Čarobno!

Poiščem točko 2, zasedena je. Potem pa 8. Za obe.

Tiho sedeva na klopco. Toplo je za april, les pa je še mrzel, zato slečem jakno in si jo podložim pod zadnjico. Brigita izgubljeno obsedi in ne pisne.

Sprostim se. Pogovore in klice sošolcev utiša debela, mehka zelenozlata plast energije, ki se vrtinči med debli. Blagodejen mir.

Pustim svojim mislim, da odplavajo. Nenadoma ni več ničesar groznega, vse je tako, kot mora biti. Ja, trenutna situacija je težka, ampak vse ima svoj smisel, svoj namen. Vredno je.

Brigita presenečeno zasope, zato dvignem pogled. Nad njo se vrtinči temna senca. Pomanem si oči. Ne izgine. Ona pa bulji vame.

»Sve-svetiš se!« izdavi.

»Prosim?«

»Taka zelenozlata si!«

Pogledam svoje dlani. Okoli njih zares zagledam rahel obstret. Morina taca!

Je to ta energija, ki jo nekako kanaliziram? In kaj vidim nad Brigitino glavo? Kaj je ta čudna temna gmota?

Vstanem s klopce in počasi dvignem roko nad sošolkino teme. Brigita sedi kot prilepljena, usta se ji krivijo v nem oval.

V dlani me zaščemi. Okoli nje se kot sivkast dim nabere plast nečesa nenavadnega. Pomigam s prsti. Drobní odbleski zelenkaste svetlobe se luščijo z mojih dlani in vlečejo dim navzgor.

Ivan Mitrevski

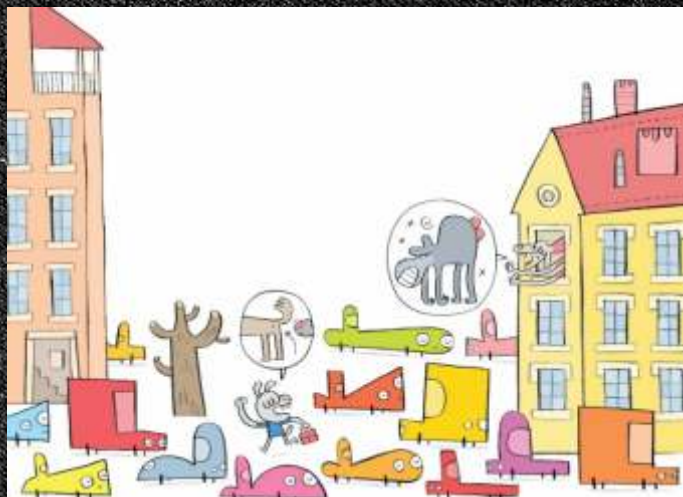
Obisk Očesa besede v Murski Soboti je zame predvsem izjemna priložnost, da se srečam s svojimi kolegicami in kolegi, se z njimi pogovorim in izmenjam izkušnje ter marsikaj izvem o trendih in novostih v mladinski književnosti.

BOLHOGRAD
(odlomek)

In četudi bi našli prostor za vozeče avtomobile, na noben način niso mogli najti dovolj prostora za mirujoče avtomobile. Resda so zgradili parkirišče tu, parkirno hišo tam, a za vse utrjene avtomobile nikoli ni bilo dovolj počivališč. Reke prometa so preplavile ceste in se razlile po pločnikih, trgih in parkih, parkirani avtomobili so bili na veliko nejevoljo sprehajalcev razmetani po pločnikih kot naplavine katastrofalne poplave. Le igrišče je ostalo nezasedeno. Pa še to najbrž le zavoljo večmetske kovinske ograje, ki ga je obdajala.

Parkiranje pa je sprožilo tudi veliko sporov. Povsod so se pojavili znaki z napisi PREPOVEDANO PARKIRANJE, PARKIRANJE NAJSTROŽJE PREPOVEDANO, NE PARKIRAJ – ZASEBNA POSEST in nekateri že malce nesramni znaki in opozorila NE PARKIRAJ, OD TU SE ZRADIRAJ, PARKIRIŠČE SE DRUGJE POIŠČE in SPELJI SE – TU NI PARKIRIŠČA ZATE.

ir: Ivan Mitrevski: Bolhograd. Miš zatožba, 2021.

Zgodilo se je, da je gospod Repnik nalajal slaščičarko Magdaleno, ki je parkirala na njegovem parkirnem mestu, medtem ko je raznašala slaščice. »Tukaj je zasebno parkirišče, prosim, da parkirate kje drugje, če ne, bom poklical policijo!« ji je zabrusil in pri tem besno tolkel s spodnjimi tacami po tleh.

»Če na avtu najdem le eno prasko praskico, te bom olupila, nasekljala, speštala in postregla s kandirano višnjo!« mu je z receptom za sadno kupo odgovorila gospa Magdalena. Spet enkrat drugič se je vnel prepir okoli parkiranja na travniku pred blokom na Kostni ulici. »Halo! Ti tam. Kaj misliš, da je cel svet tvoje parkirišče?« je z balkona bevskala gospa Lajovic na Miloša, ki je prišel k neki stranki naoljit vitle in poravnat vzmeti.

»Kam pa naj parkiram, če je vse zasedeno, ti krota nespečna!« ji je taktno odvrnil mojster Miloš. Naenkrat je bil vsak nekomu v napoto.

Sebastijan Pregelj

Srečanje Oko besede doživljam kot edinstveno priložnost za druženje in povezovanje z ustvarjalkami in ustvarjalci, pedagoginjami in pedagogi, bibliotekarkami in bibliotekarji ter, seveda, z založniki. Tridnevna izmenjava idej in izkušenj nam vsem omogoča, da pogledamo onkraj svojih vrtičkov, bolje razumemo drug drugega in postajamo vedno boljši v tem, kar počnemo. Kakovosten nabor simpozijev daje vpogled v aktualne izzive otroške in mladinske književnosti, od vsega pa imam najraje obiske šol. Letos se še posebej veselim nastopa v Porabju. Upam, da naši nastopi spodbujajo mlade k branju in da živa, neposredna izkušnja prepriča tudi tiste, ki so do knjig nekoliko zadržani.

DOBER DAN

(iz zbirke kratke proze Medo in Pujsi 1)

Medo in Pujsi sta stekla po stopnicah navzdol. Pri vhodu je stala žaba.

»Dober dan!« je pozdravil Medo in se zakadil ven.

»Dober dan,« je odzdravila žaba.

Pujsi se je brez besed pognal za Medom.

Ko sta se ustavila pri gugalnicah, je Medo vprašal:

»Zakaj nisi pozdravil žabe?«

»Zakaj bi jo?« je zacvilil Pujsi. »Saj je ne poznam.«

»Tudi jaz je ne poznam,« je odvrnil Medo, »ampak bila je na vhodu v naš blok.«

»In?« je Pujsi nagrbančil rilec.

»Spodobi se pozdraviti,« je pojasnil Medo.

»Ampak zakaj?« je zakrulil Pujsi.

»Ker je lepo,« je odvrnil Medo. »Če nekoga pozdraviš, pomeni, da si ga opazil.«

»Ne razumem,« je odkimal Pujsi.

»Povej,« se je Medo razkoračil. »Je tebi lepo, kadar se drugi obnašajo, kot da te ni?«

»To mi ni všeč!« je zacepetal Pujsi.

»No, vidiš,« je prikimal Medo. »Če nekoga pozdraviš, narediš nekaj prijaznega. Tisti, ki ga pozdraviš, se počuti lepše. Se ti ne zdi?«

»Ja,« je prikimal Pujsi. »Če rečem dober dan, s tem naredim dan boljši.«

»Tako nekako,« se je zasmel Medo.

Vesna Radovanovič

S srečanjem OKO BESEDE sem se prvič srečala pred tridesetimi leti. Od takrat se z »OČESOM« in njegovimi udeleženci srečujem vsako leto.

Prva leta sodelovanja so bila prežeta s skrbjo in strahom, da ne bom zmogla uspešno opraviti vseh pričakovanih nalog, da se bo kje kaj zalomilo, da bo šlo kaj narobe... Toliko vsega je bilo v pripravi in pričakovanih uspešnega srečanja.

Ko se oziram na pretekla leta, me preveva nostalgija po skupnih večerih, polnih smeha in glasbe, polnih iskivosti, saj takrat še ni veljal kadilski zakon, ki bi nas razdvajal – na tiste v prostoru in tiste zunaj.

Potem je privršal covid in z njim strah, kako bomo srečanje s toliko omejitvami druženja speljali, da bo zadoščeno »pravilom« in hkrati prijetnemu.

Tudi to smo preveslali z našo ladjo ARGO, za katero upam, da se nanjo vkrcavajo tisti, ki jim slovenska beseda pomeni veliko in s katero ohranjamo slovenstvo.

Trideset let človeškega življenja je tretjina le-tega, a če se zavedam, da smo jo že »preveslali« in da smo organizatorji začeli Oko besede v svoji drugi življenjski tretjini, me obdaja čuden občutek rahle nemoči ob vprašanju, ali bomo znali »srečanje« predati na vesla mladih, da bi živelo še dolgo in doživelo mnogo uspešnih let – morda vse tja do tretje tretjine in celo dlje.

Veselim se letošnjega srečanja, veselim se srečevanj z umetniki pisane besede za mlade, veselim se srečanja z »značkarji« in s strokovnjaki s področja mladinske literature, predvsem pa se veselim »obiskov na šolah«, za katere sem pri »očesu« zadolžena.

Postavitev razstav v Pokrajinski in študijski knjižnici, kjer sem zaposlena, je izziv, ki me vsako leto znova preizkuša, ali bom izbrane knjige, ki se potegujejo za večernico, na dovolj privlačen način predstavila mladim in starejšim uporabnikom naše knjižnice, da bodo posegli po njih.

Razstava originalnih ilustracij, ki jih zadnjih nekaj let na ogled postavimo v avli knjižnice, je eden najprivlačnejših in najlepših nagovorov za izposojajo slikanic, ki jih te ilustracije krasijo.

Večernica, biser OČESA BESEDE, pa je zagotovo največje pričakovanje na srečanju. Le kdo bo lavreat?

*Moja želja, in prepričana sem,
da želja vseh nas, ki organiziramo srečanje,
je,
da bi živelo in nadaljevalo
svoje poslanstvo še leta in leta.*

PETELINČEK GRE V ŠOLO (odlomek)

Nekega dne učiteljice vrane ni bilo. Pujsi so noreli okoli table, kozi in ovca so mulile travo, petelinček pa se je nemirno oziral v nebo.

Potem je namesto vrane priletela sraka z novico, da se je zgodila nesreča in da vrane ne bo. Zapletla se je v mrežo in si zlomila perut. Na srečo je bila prva pomoč hitra, odpeljali so jo k živinozdravniku, kjer mora ostati, dokler ne bo popolnoma okrevala.

Sporočila je, da se bo vrnila takoj, ko bo dovolj pri močeh, in prosila petelinčka, naj sošolcem bere zgodbe iz berila, pa tudi kakšno snov iz učbenika, da ne bi vsega pozabili.

Novica o nesreči je učence pretresla. Učiteljico so želeli razveseliti, zato so nabrali šopek jesenskega rmana, ki je belo cvetel na travniku. Tudi nekaj sladkih in dišečih grozdov so utrjali v bližnjem vinogradu in pospremili srako, ki je skupaj z dobrimi željami in lepimi pozdravi odnesla darila ljubi učiteljici.

Minevali so dnevi, cel teden je že minil, učiteljice pa še ni bilo. Skrbelo jih je, čeprav jim je sraka prinašala novice. Petelinček se je bal, da pred zimo ne bodo več obiskovali pouka. Na nebu se je travniku potem neko dopoldne približevala črno-siva ptica in kmalu so v njej prepoznali učiteljico vrano.

Srečni so ji pomahali v pozdrav. Obveza na peruti jo je pri pristanku rahlo ovirala, a bila je spretna in zdaj je bila tu, pred svojimi učenci, ki so se naučili pesmico dobrodošlice.

Večernica je osrednja slovenska literarna nagrada za najboljše otroško ali mladinsko literarno delo minulega leta. Podeljuje se na vsakoletnem srečanju slovenskih mladinskih pisateljev Oko besede. Nagrada se podeljuje od leta 1997, ustanovila sta jo založba **Franc-Franc** (prej Podjetje za promocijo kulture Franc-Franc do 2016, sedaj ARGO) in revija **Otrok in knjiga**, pokroviteljstvo pa je prevzelo Časopisno-založniško podjetje **Večer** (sedaj Večer mediji d. o. o.).

O nagradi odloča petčlanska žirija, v kateri imajo svojega predstavnika revija **Otrok in knjiga** (Urška Potočnik Černe), ARGO, društvo za humanistična vprašanja (Norma Bale), Večer mediji d. o. o. (Tjaša Gajšek), Društvo slovenskih pisateljev (Lenart Zajc) in Zveza bibliotekarskih društev Slovenije skupaj s Slovensko sekcijo IBBY (Alenka Urh, predsednica).

večernica

2025

Pretekla nagrajena in nominirana dela

1997 – Tone Pavček za pesniško zbirko **Majnice: fulaste pesmi**

Nominirana dela: Desa Muck: Kremplin. Lela B. Njatin: Velikanovo srce. Bina Štampe Žmavc: Ure kralja Mina. Dim Zupan: Leteči mački.

1998 – Desa Muck za roman **Lažniva Suzi**

Nominirana dela: Milan Dekleva: A so kremšnite nevarne? Milan Jesih: Štiri igre za otroke. Andrej Rozman Roza: Skrivnost špurkov. Janja Vidmar: Moj prijatelj Arnold.

1999 – Janja Vidmar za roman **Princeska z napako**

Nominirana dela: Vitan Mal: Ta grajski. Maja Novak: Vile za vsakdanjo rabo. Bina Štampe Žmavc: Muc Mehkošapek. Janja Vidmar: Aknožer.

2000 – Polonca Kovač za pripoved **Kaja in njena družina**

Nominirana dela: Kajetan Kovič: Mačji sejem. Feri Lainšček: Žlopi. Maja Novak: Male živali iz velikih mest. Lilijana Praprotnik Zupančič: Resnične pravljice in pripovedke.

2001 – Feri Lainšček za zbirko **pravljič Mislice**

Nominirana dela: Milan Dekleva: Alica v računalniku. Matea Reba: Zmajček Bim in Bimbi. Marjan Tomšič: Katka in Bunkec. Danila Žorž: Poskus.

2002 – Matjaž Pikalo za zbirko **kratke proze Luža**

Nominirana dela: Andrej Makuc: Oči. Desa Muck: Anica in zajček. Bina Štampe-Žmavc: Ukradene sanje. Marjan Tomšič: Martova velika junaštva.

2003 – Marjana Moškrič za roman **Ledene magnolije**

Nominirana dela: Jana Bauer: Izginjevalec čarovnic. Miroslav Košuta: Njune zgodbe. Vinko Möderndorfer: Muc Langus in čarovnička Gajka. Dim Zupan: Trnovska mafija.

2004 – Slavko Pregl za roman **Srebro iz modre špilje**

 Nominirana dela: Desa Muck: Anica in velike skrbi. Peter Svetina: Mrožek dobi očala. Bina Štampe-Žmavc: Pogašeni zmaj. Janja Vidmar: Prijateljca.

2005 – Igor Karlovšek za roman Gimnazijec

Nominirana dela: Franjo Frančič: Dražen in jaz. Borut Gombač: Velike oči male budilke. Neli Kodrič: Na drugi strani. Desa Muck: Anica in velika skrivnost.

2006 – Dušan Dim za roman Distorzija

Nominirana dela: Barbara Gregorič Gorenc: Tri pike ... Slavko Pregl: Spričevalo. Janja Vidmar: Fantje iz gline. Danila Žorž: Izkop.

2007 – Irena Velikonja za roman Poletje na okenski polici in Majda Koren za fantastično pripoved Eva in kozel

Nominirana dela: Miklavž Komelj: Zverinice. Marko Kravos: Trst v žepu. Janja Vidmar: Uspavanka za mladega očka.

2008 – Ervin Fritz za pesniško zbirko Vrane

Nominirana dela: Andrej Predin: Na zeleno vejo. Andrej Rozman Roza: Kako je Oskar postal detektiv. Anja Štefan: Štiri črne mravljice. Dim Zupan: Hektor in mala šola.

2009 – Janja Vidmar za roman Pink

Nominirana dela: Mate Dolenc: Polnočna kukavica in druge zgodbe. Evald Flisar: Alica v nori deželi. Bina Štampe Žmavc: Vprašanja srca. Irena Velikonja: Leto v znamenju polža.

2010 – Bina Štampe Žmavc za zbirko pravljic Cesar in roža

Nominirana dela: Mate Dolenc: Kraljičin lipicanec in druge zgodbe. Grega Hribar: Hotel sem samo ... Svetlana Makarovič: Mi, kosovirji. Dim Zupan: Hektor in male ljubezni.

2011 – Mate Dolenc za zbirko kratke proze Maščevanje male ostrige

Nominirana dela: Feri Lainšček: Barvice. Peter Svetina: Skrivnost nilskih konjev. Bina Štampe Žmavc: Roža v srcu. Janja Vidmar: Kebarie.

2012 – Dim Zupan za pripoved Hektor in zrela hruška

Nominirana dela: Jana Bauer: Groznovilca v Hudi hosti. Cvetka Bevc: Desetka. Neli Kodrič Filipič: Ali te lahko objamem močno? Slavko Pregl: Radovedne pravljice.

2013 – Peter Svetina za zbirko proze in poezije Ropotarna

Nominirana dela: Mate Dolenc: Mali princ z otoka. Nataša Konc Lorenzutti: Kakšno drevo zraste iz mačka. Andrej Rozman Roza: Čofli. Barbara Simoniti: Močvirniki.

2014 – Vinko Möderndorfer za roman Kot v filmu

Nominirana dela: Tadej Golob: Kam je izginila brina? Neli Kodrič Filipič: Solze so za luzerje. Anja Štefan: Gugalnica za vse. Janja Vidmar: Otroci sveta.

2015 – Vladimir P. Štefanec za roman Sem punk čarovnica, debela lezbijka in ne maram vampov

Nominirana dela: Peter Svetina: Domače naloge. Damijan Šinigoj: Iskanje Eve. Marija Švajncer: Samotni bralec. Dim Zupan: Jaz, Franci Grdi.

2016 – Peter Svetina za zbirko fantastičnih zgodb Kako zorijo ježevci

Nominirana dela: Nataša Konc Lorenzutti: Kdo je danes glavni. Vinko Möderndorfer: Pesmi in pesmičice. Andrej Rozman Roza: Predpravljice in popovedke. Aleš Šteger: Kurent.

2017 – Peter Svetina za pesniško zbirko Molitvice s stopnic

Nominirana dela: Nataša Konc Lorenzutti: Avtobus ob treh. Miha Mazzini: Zvezde vabijo. Peter Svetina: Sosea pod stropom. Bina Štampe Žmavc: Čarimatika.

2018 – Anja Štefan za pesniško zbirko Drobtine iz mišje doline

Nominirana dela: Janja Bauer: Groznovilca in grozna zima. Miroslav Košuta: Ponikalnice. Maša Ogrizek: Gospa s klobukom. Suzana Tratnik: Tombola ali življenje.

2019 – Andrej E. Skubic za pripoved Babi nima več telefona

Nominirana dela: Igor Karlovšek: Preživetje. Feri Lainšček: Ne. Vinko Möderndorfer: Jaz sem Andrej. Janja Vidmar: Črna Vrana.

2020 – Andrej Rozman Roza za pesniško zbirko Rimuzine in črkolazen

Nominirana dela: Boštjan Gorenc – Pižama: Si že kdaj pokusil luno? Igor Karlovšek: Pobeg. Vinko Möderndorfer: Babica za lahko noč. Peter Svetina: Timbuktu Timbuktu.

2021 – Sebastijan Pregelj za zgodovinsko povest Vrnitev (Zgodbe s konca kamene dobe 6)

Nominirana dela: Borut Gombač: Skrivnost leteče knjige. Barbara Gregorič Gorenc: Negotove pesmi. Simona Semenič: Skrivno društvo KRVZ. Damijan Šinigoj: Kjer veter spi.

2022 – Maša Ogrizek za fantastično pripoved Lisičja luna

Nominirana dela: Irena Androjna: Modri otok. Jana Bauer: Kako objeti ježa. Nataša Konc Lorenzutti: Tronci. Vinko Möderndorfer: Sončnica.

2023 – Špeli Frlic za fantastično pripoved Bleščivka

Nominirana dela: Igor Karlovšek: Sotočje (Ognjeno pleme 5). Sebastijan Pregelj: Coprnica pod gradom (Zgodbe vojvodine Kranjske 1). Luna J. Šribar: Grizolda in maček. Bina Štampe Žmavc: Skrinjica sinjega maka.

2024 – Marjana Moškrič za realistični roman Sneg

Nominirana dela: Ambrož Kvartič: Rimana Kaša. Feri Lainšček: Življenje nima naslova. Lovro Matič / Tomaž Lavrič: Mali črv Oto in druga golazen. Sebastijan Pregelj: Zmaj nad mestom (Zgodbe vojvodine Kranjske 2).

Nominirana dela za večernico 2025

Arnuš Pupis, Tina:
Modrosti mačjega vojvode.
Založba Pivec.

Delo prinaša zanimivo, duhovito in igrivo prvoosebno pripoved »mačjega vojvode« Leopolda, po domače Poldija, ki živi pri družini Kovač. Njegov največji zaveznik je deček Jakob, ki je med drugim zaslužen, da je častitljivi maček ob pomoči Jakobove ome sploh prišel k hiši. Zgodba je spretno in duhovito podana skozi mačje oči, iz tovrstne »potujitvene perspektive« izhajajo humorne note dela, hkrati pa v svoji večplastnostjo najde prostor tudi za obravnavo resnejših tem, kot so demenca in naš odnos do starejših ali družinski odnosi. V delu, ki imenitno ujame bistvo »mačjosti«, zablesti kompleksna, jezikovno spretna, duhovita in šarmantna pripoved, ki z živalske perspektive spretno oriše človeški svet, s spoštljivostjo do duhovno-energetske dragocenosti živali v človeško-mačjem »krdelu« pa sodi v rastoče področje literarne animalistike.

Ogrizek, Maša / Erdelji, Darka: *Zgodbe izpod mize.* Založba Pivec.

V središču jubilejne izdaje ob 50-letnici Lutkovnega gledališča Maribor se znajde stara gospa Nagy, njena vnukinja Tonja in nenavadni lastniki parov čevljev, ki jih Tonja s širokimi očmi opazuje pod praznično pogrnjeno mizo. V prvem delu si sledi devet zgodb nenavadnih junakov, ki se zberejo na čajanki, drugi del pa predstavlja priročnik z zanimivostmi iz sveta lutk in z navodili za njihovo izdelavo. Pripovedna perspektiva se odlično približa otroškemu pripovedovalcu, značaj likov iz prvega dela pa se ujema s predstavljenimi lutkovnimi tehnologijami v drugem. Spretno podana pripoved ne olepšuje okoliščin in dejstev človeškega sveta – ljubezni se končajo, ljudje razočarajo, značaji so različni in niso odporni na slabe lastnosti. Zgodbe izpod mize kljub priročniškemu delu spadajo v polje čiste literature, pa čeprav vabijo ne le k branju, temveč tudi k ustvarjanju.

Rozina, Roman: *Precej drugačen zmaj.* Mladinska knjiga.

Precej drugačen zmaj je duhovita pravljica o zmajih, ki običajno precej enoznačno prikazane junake osvetli v povsem novi in drugačni luči. Zmaji tokrat razmišljajo kot ljudje, ki hodijo denimo na (lepotne) operacije, kjer jim sekajo odvečne glave in jih nato prišijejo zmajem, ki bi si jih želeli imeti več. Zmaji niso tipični pravljичni negativci, temveč ljudem pomagajo v nesrečah in gasijo požare. Delo prikazuje zmajevega mladiča, ki na veliko nesrečo staršev, predvsem očeta, ne more bruhati ognja. Oče se poslužuje najrazličnejših prijemov, a nič ne zaleže, zato nazadnje osramočeno zapahne vrata gradu, odločen, da bo družini bolje v popolni osami, kjer se jim ne bo mogel nihče posmehovati. Celotno situacijo z mrtve točke premakne mama zmajevka, ki sinu pomaga pobegniti iz žalostnega gradu. Ko se zgodi neizbežno in pride do srečanja med zmajskim in človeškim svetom, se situacija razplete v srečen konec. Precej zabavno branje ne nujno le za otroško populacijo, ki si zasluži pozornost.

Skubic, Andrej E.:
Lahko bi umrl na tem kavču z mano.
Mladinska knjiga.

Roman spremlja zgodbe junakov iz avtorjeve znane serije Trio Golaznikus, ki so zdaj kot devetošolci korak bližje odraslosti. Odraščanje seveda prinaša nove izzive, zato so tudi odnosi med Liamom, Tomažem in Lijo nekoliko bolj zapleteni in kompleksni. Delo spretno in subtilno obravnava za mladostnike aktualne teme, kot so iskanje (spolne) identitete, ločitev staršev, medosebne odnose, bolezen, medvrstniško nasilje, vse pa so povezane v prepričljiv literarni monolit. V duhu sodobnega časa roman poudarja vseprisotnost virtualnega sveta, ki je dandanašnji za najstnike enako pomemben kot sama resničnost. Pripoved je podana spretno in prepričljivo, saj preklaplja med registri in se avtentično prilagodi govoricu mladih. Gre za izjemno kompleksno in večplastno zgodbo, ki se z veliko humorja in empatije vživlja v glavne like ter ponuja poglobljeno in natančno analizo čustvenih stanj sodobnih mladostnikov.

Svetina, Peter:
Tehtanje domisljije.
Miš založba.

Knjiga je osupljiv in edinstven mozaik različnih literarnih oblik, ki bralca popelje na nepozabno popotovanje. Sestavlja jo pet delov različno dolgih nenavadnih zgodb z enako nenavadnimi naslovi Zapiski iz škatle, Popotne zgodbe, Čajna knjiga, Čudovito popotovanje Žorža Braza in Rafaela Čibeja in Legenda o krapinji, imenovani Feng Šiang. Že iz nenavadnih naslovov se da sklepati, da nenavadnih domislic, ekscentričnih likov in nonsensa v delu ne bo manjkalo, iz neomejene igre domisljije in slogovno mojstrskega pisanja vznikla svet, v katerem ne veljajo pravila splošno priznane resničnosti. Edinstvena knjiga zgodb, poezije, črkovalske akrobatike zvena in pomena ter poetičnega ludizma je naslovniško odprta, zato bo bralce brž ko ne našla v različnih starostnih skupinah mladih, pa tudi odraslih.

Simpozij *Oko besede – že trideset let* v soorganizaciji pripravljata društvo Argo in Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru. Besedila referentov bodo objavljena v novembrski številki revije *Sodobnost*, katere glavna urednica je Katja Klopčič Lavrenčič.

sodobnost

Pred tridesetimi leti je na Očesu besede potekal prvi simpozij, ki je bil naslovljen *Ali so knjige lahko bolne?* Na tokratnem simpoziju pa bodo predstavljena izhodišča o razvoju otroške in mladinske književnosti na Slovenskem v zadnjih tridesetih letih ter pomen Očesa besede za prepoznavnost in uveljavljanje domače književnosti med (mladimi) bralci, za bralno kulturo, za bralno pismenost ter za poznavanje sodobnih avtorjev in avtoric v kurikularnem in prostočasnem branju. Ob okrogli simpozijijski obletnici gre torej za nostalgičen pogled na opravljeno in optimističen pogled v prihodnost bralne kulture, zlasti branje izvirnega slovenskega leposlovja.

Ob tridesetletnici festivala je treba opomniti, da se je vse skupaj začelo s priložnostnim pisateljskim srečanjem leta 1995, ki ga je organizirala založba Franc-Franc.

Danes bi mu rekli ustanovno srečanje, na katerem so se pisateljice in pisatelji dogovorili, da bo srečanje namenjeno otroški in mladinski književnosti. Od leta 1996 se imenuje *Oko besede*.

Vir: ustanovitelja Očesa besede, Feri Lainšček in Franci Just

Od leta 2016 pripravlja srečane Argo, društvo za humanistična vprašanja. Koncept srečanja ostaja vsa leta enak, v ospredju so nastopi avtoric in avtorjev na literarnih matinejah in literarnih večerih, simpozij, ki prinaša znanstvena in strokovna spoznanja o (sodobni) otroški in mladinski književnosti, razstave, ekskurzija Panonska pisateljska pot, delavnice za mlade, druženje avtorjev in avtoric, založnikov, pedagoških in knjižničnih delavcev.

Vir: člani Arga predstavljajo program srečanja 2016 (od leve proti desni Norma Bale, Simona Cizar, Dragica Haramija, Franci Just, Vesna Radovanovič, Darka Tancer-Kajnih, Feri Lainšček)

Igor Saksida: Poezija

Prispevek se osredotoča na pesniško zbirko Vinka Möderndorferja Romeo in Julija iz sosednje ulice, ki jo novi učni načrt v podrazdelku Seznam za domače branje določa kot obvezno branje za vse devetošolce. Podrobno analizira pesmi, ki se osredotočajo na ljubezen kot temeljno temo besedil; ta je prikazana zelo raznovrstno: kot najstniška nerodnost, a hkrati tudi kot (minljivo) čustvo, s katerim se povezujejo tišina in negotovost, ljubosumje in sreča, živčnost in dotiki, prepir in sramežljivost. V veder prikaz odraščanja in želje po bližini se kot dopolnjujoči kontrast vključujejo pesmi s problemskimi temami, sporočilno kompleksnost pa stopnjujeta še dve izraziti potezi; prva je medbesedilnost, ki se izraža že v naslovu in se aktualizira v dialogu s sodobnim mladostnikovim svetom. Druga poteza je izrazit eksperiment s pesemsko formo: likovna pesem je zasnovana tako, da ni le likovna »razlaga« sicer razumljivega besedila, ampak s preoblikovanjem pesmi v podobo namenoma ustvarja sporočilno nerazvidno »uganko«, ki jo mora bralec sam razvozlati s postavljanjem mej med besedami. Obravnavane pesmi prispevek povezuje s izročilom slovenske pesniške tradicije, in sicer z nonsensno, resničnostno in problemsko perspektivo. Prva se v poeziji pojavi najprej, vrh doseže v osemdesetih letih z Zajčevimi, Novakovimi in Deklevovimi pesniškimi zbirkami; zlasti druga dva avtorja nonsens tako kot Möderndorfer nadgrajujeta z medbesedilno igro. Druga se v slovenski poeziji v pesniško »klasiki« začena z Grafenauerjevim Pedenjpedom, največjo odzivnost doseže s Pavčkovimi Majnicami, v sodobni poeziji zaznamuje predvsem Lainščkove pesmi. Tretja perspektiva se s prikazom tabujskih tem navezuje na Sašo Vegri in njeno pesniško zbirko To niso pesmi za otroke ali Kako se dela otroke), v sodobni poeziji je prvine perspektive oporekanja opaziti predvsem v estetiki grdega, ki se izraža v Rozovih pesmih, deloma pa je problemske teme najti tudi v Lainščkovih in Svetinovih besedilih. S primerjalnim prikazom tako članek prikaže književnodidaktično relevantnost Möderndorferjeve zbirke.

Dragica Haramija: Oko besede in sodobna slovenska otroška in mladinska proza

Prispevek se osredinja na produktivne prozne vrste in žanre ter njihove ustvarjalce in ustvarjalke, ki pomembno prispevajo k razvoju otroške in mladinske književnosti v zadnjih tridesetih letih. Povezati želim ustvarjalnost avtorjev in avtoric z Očesom besede, literarnim festivalom, ki tradicionalno poteka v Murski Soboti in letos praznuje tridesetletnico delovanja. Festival je nastal leta 1996 na pobudo založbe Franc-Franc, to je Ferija Lainščka in Francija Justa, od leta 2016 naprej pa ga izvaja Argo, društvo za humanistična vprašanja. Na Očesu besede se vsako leto zberejo pisatelji, ki pišejo za otroke in mlade, literarni strokovnjaki, bibliotekarji, književni pedagogi in založniki ter na njem obravnavajo aktualna vprašanja otroške in mladinske književnosti ter izmenjujejo medsebojne izkušnje in dognanja. Menim, da imata pomemben vpliv na razvoj sodobne slovenske otroške in mladinske književnosti tako srečanje kakor tudi vsakoletna podelitev večernice, najpomembnejše nagrade na področju otroškega in mladinskega leposlovja.

V pregledu so zajeti avtorji in avtorice, ki so pomembno vplivali na razvoj slovenske otroške in/ali mladinske proze. Glede na književne vrste so izpostavljena najpomembnejša dela, ki so izšla v zadnjih tridesetih letih v okviru kratke proze (pravljice, kratke fantastične zgodbe, kratke realistične zgodbe), srednje dolge proze (fantastične pripovedi, realistične povesti) ter mladinskih romanov.

Darka Tancer-Kajnih: Simpoziji na Očesu besede

Prispevek vsebuje podatke o simpozijih, ki sta jih od leta 1996 do leta 2024 v okviru festivala Oko besede pripravila revija Otrok in knjiga in festival (založba Franc-Franc, nato društvo Argo). Zajema torej časovno obdobje od prvega srečanja, ki je bilo posvečeno mladinski književnosti, do lanskega leta, ko sta se na pobudo revije, revija Otrok in knjiga in Društvo za humanistična vprašanja Argo sporazumno dogovorila za prekinitve dotedanje oblike sodelovanja.

Prispevek navaja naslovne tematike vseh devetindvajsetih simpozijev, sodelujoče referente in moderatorje ter podatke o številkah revije Otrok in knjiga, v katerih so bili objavljeni referati s teh simpozijev. Članek izpostavlja tudi glavne vsebinske poudarke vseh simpozijevskih tem in predstavi njihov pomen za razvoj slovenske otroške in mladinske književnosti.

Vesna Radovanovič:

Literarne matinee in druge dejavnosti

V prispevku Oko besede – literarna srečanja mladinskih pisateljev z otroki, sem se predvsem spominjala začetkov festivala OKO BESEDE, zato zapis ni strokovno besedilo, pač pa bolj leposlovno, z določenimi zanimivimi podatki, ki sem jih zbirala tekom let.

Začetki festivala segajo trideset let nazaj, torej v devetdeseta leta prejšnjega stoletja, in skorajda od vseh začetnih korakov avtorji obiskujejo otroke v pomurski regiji. Poleg osnovnošolcev in srednješolcev, ki so bili najprej ciljna skupina teh obiskov, pa so se jim pridružili še odrasli v varstveno-delovnem centru Murska Sobota ter otroci predbralnega obdobja, torej v vrtcih. Srečevanja avtorjev z bralci pripomorejo k večji izposoji njihovih del, kar je v knjižnici, kjer delam, evidentno.

V prispevku sta omenjeni tudi obe knjigi, ki sta zaradi srečanja nastali: *Kdaj ste umrli, z gode in nezgode slovenskih mladinskih pisateljev* ter *Srečanja in srečevanja, 25 let srečanja Oko besede in nagrade večernica*.

Namen razstavne dejavnosti, ki spremlja srečanje slovenskih otroških in mladinskih pisateljev Oko besede v Murski Soboti, je, da širšo javnost opozori, katere knjige, ki se potegujejo za nagrado večernica, so kakovostne in jih priporočamo v branje. Tudi ilustracije, ki zadnja leta popestrijo literarne dogodke v knjižnici in razstavo knjig Večerničina literarna bera, pripomorejo k prepoznavnosti odličnih slovenskih ilustratorjev.

Slavko Pregl: Bleščeči košček zgodovine

(kratek povzetek daljše zgodbe)

Svojo pripoved, ki jo draga prof. dr. Dragica Haramija imenuje referat, pišem iz dveh zornih kotov.

Najprej seveda kot osebno zgodbo o tem, kako sem se pred mnogimi leti znašel v družini prijateljic in prijateljev, natančneje pisateljic in pisateljev, ustvarjalcev literature za otroke in mladino. Nekatero sem poznal, nekaterih ne, a z obojimi sooblikoval, v mojih očeh, neke vrste cehovsko zavezništvo. Polagoma je Oko besede zame postajalo redni vsakoletni dogodek, ki ga za nobeno ceno nisem želel zamuditi.

In potem je bilo to ves čas tudi dragoceno in tehtno srečanje, na katerem so mnogi strokovnjaki na zanimiv in resen način govorili o posamičnih delih založniškega loka od ustvarjalcev do bralcev. Vmes sem se, kadar sem bil povabljen, tudi sam s svojimi prispevki udeležencem trudil odganjati dremavico po obilnih kosilih.

V referatu tudi nedvoumno razložim pomen skrivnostne kratice DZZNSMP.

Za sklep: Oko besede s sedanjim jubilejem postopno zapušča mladoletnost in prehaja v zrelo dobo. Z množico udeležencev doslej je ustvarilo pomemben kos zgodovine v slovenski otroški in mladinski literaturi. To je veliko veselje, pa obenem velika dolžnost.

Ne morem in ne želim skrivati zadovoljstva in ponosa, da sem košček te zgodovine tudi jaz.

Vir: simpozij na Očesni besede 1996 (od leve proti desni Metka Kordigel Aberšek, Dragica Haramija, Igor Saksida, Darka

ih)

Janez Miš: *Založništvo knjig za mlade: vse bolj v koraku s tujino*

Janez Miš je založnik in predsednik Zbornice knjižnih založnikov in knjigotržcev

Spremembe v slovenskem založništvu v zadnjih tridesetih letih niso bile le posledica prehoda iz državno nadzorovanega v tržno gospodarstvo, pač pa tudi družbenih in tehnoloških sprememb. Dve veliki splošni založbi, kakšna srednje velika in nekaj manjših iz devetdesetih let so začele dopolnjevati specializirane založbe, tudi za izdajanje otroške in mladinske književnosti (Epta, Kres ...).

Pred tremi desetletji je bil pri izdajanju otroških in mladinskih knjig poudarek na delih slovenskih avtorjev, sodobni prevodni mladinski romani so bili redki. Prav tako so bile tematike tradicionalne, večplastna in tematsko drznejša besedila so le postopoma prihajala do bralcev. Prav na podlagi povpraševanja po takih besedilih in kakovostnih prevodnih mladinskih romanih je nastala Miš založba. V zadnjih dveh desetletjih se je izdatno povečalo število prevedenih otroških in mladinskih del tudi iz dežel, od koder jih je bilo prej malo. Založniki se vse bolj trudijo stopiti v korak z razvojem založništva knjig za mlade v tujini (več izdaj grafičnih romanov, krajše slikanice, itd). Omeniti velja tudi pospešen razvoj sodobnih elektronskih poti. Pri tem literarna in knjižničarska stroka venomer svari pred 'komercialnimi' izdajami. Obstaja pa nekaj založb, ki dajejo poudarek literarni kakovosti besedil in kakovostni ilustraciji. To že več kot dve desetletji vzpodbuja tudi Pionirska s podeljevanjem zlatih hrušk. Zaskrbljujoče pa je, da se založnike premalo ali skoraj ne vključuje v bralno spodbujevalne akcije in v strategije razvoja pismenosti.

O številu izdanih in prodanih knjig za mlade žal ni najti števil, slovenske raziskave knjižnega trga jih zaobidejo. Lahko pa na podlagi izkušenj ocenim, da v nasprotju s tujino, kjer se trend prodaje knjig za mlade dviga, pri nas pada. Nekdaj so bile velik deležnik pri nakupih splošne in šolske knjižnice, a lahko zatrdim, da se je prodaja knjižnicam v zadnjih dveh desetletjih skorajda prepolovila.

Na drugi strani pa je menda zaznati pozitivno rast deleža mlajših kupcev, kar pomeni obet za prihodnost. Trendi, ki nas slovenske založnike skrbijo, so upad bralne pismenosti in bralnih navad ter vse več branja izvirkov v angleškem jeziku. In pa seveda dejstvo, da se bralci starajo. Če ne bomo intenzivneje, sistematično in skrbneje vzgajali mlajših bralcev in otrok, pa je vprašljivo, kdo bo sploh še bral.

Mira Krajnc Ivič: *Spreminjajoči se jezik v spreminjajoči se družbi*

Dr. Mira Krajnc Ivič, predsednica Slavističnega društva Maribor, članica Oddelka za slovanske jezike in književnost Filozofske fakultete, Univerza v Mariboru

Jezik se spreminja – trditev, ki se zdi samoumevna, a jo javnost pogosto dojema kot posplošitev ali celo kot grožnjo jezikovni normi. A v resnici velja ravno nasprotno: jezik se spreminja zato, ker je živ in neločljivo prepleten z vsakdanjo rabo govorcev in govork. Čeprav slovnični sistem – denimo ujemanje med osebkom in povedkom ali skladijska pravila – deluje stabilno, se tudi ta lahko postopno preobraža. Dolgoročne spremembe v rabi namreč vplivajo na spremembe v sistemu – gre za tihi, nezavedni dogovor med jezikovnimi uporabniki, ki ga jezikoslovje prepoznava kot spontano jezikovno spremembo. Nasprotno pa so normativna pravila, kot so pravopisna in pravorečna, rezultat zavestne, skrbno preišljene strokovne presoje.

Sodobni komunikacijski konteksti – digitalni diskurzi, hibridna in nelinearna besedila, spremembe v družbenih vrednotah – odpirajo prostor za premislek o veljavnosti tradicionalnih jezikoslovnih kategorij in hkrati terjajo prenovu učnih vsebin. Vse bolj postaja očitno, da se poleg besedja – najopaznejšega področja sprememb – spreminjajo tudi diskurzivne strategije, žanrske konvencije in pragmatična raba jezikovnih sredstev. Težnja po ekonomičnosti izražanja, ki se pogosto uresničuje v obliki eliptičnosti, ter fragmentarnost kot posledica hitrega odzivanja, čustvene obremenjenosti ali medijskih omejitev, brišeta ostre meje med pisnim in govornim, med zasebnim in javnim, med spontanostjo in institucionalno pričakovanostjo.

Pouk slovenščine v takem okolju pridobiva novo vlogo: ni le orodje za razvoj (bralne) pismenosti kot temeljne kompetence sodobnega posameznika, temveč tudi prostor zavestnega premisleka o jeziku kot sredstvu za izražanje identitete, vrednot in pripadnosti. Jezik posameznika ni zgolj odraz slovničnega znanja, temveč sinteza izkušnjskega in kulturnega kapitala, ki se v rabi vedno znova aktualizira in na novo umešča. Zato se zdi smiselno tudi tesnejše povezovanje pouka jezika in književnosti – dveh temeljev, ki omogočata razumevanje sebe, drugih in sveta.

Nataša Konc Lorenzutti: *Poročilo o delu SOMK v preteklem letu*

Nataša Konc Lorenzutti je predsednica Sekcije za otroško in mladinsko književnost pri DSP

Sekcija za otroško in mladinsko književnost v preteklem letu ni spala, kljub temu da se nam ni bilo treba več vznemirjati s tem, kako se bomo predstavili na velikih sejmih. Nismo delali povzetkov o učinkih slovenskih založniških gostovanj v mednarodnem prostoru, morda jih je kak posamezni pisatelj zaznal; bolj se ukvarjamo z vprašanjem, kako v konkurenci knjige z zaslonskimi napravami ohraniti branje v maternem jeziku pri mladih, ki berejo vedno manj in se tako razvijajo v odrasle nebralce.

Pri svojih prizadevanjih se povezujemo z Društvom Bralna značka in Slovensko sekcijo IBBY. Pripravljamo skupne dogodke, predlagamo svoje kandidate ali se pridružimo njihovim predlogom za nagrade ALMA, Andersenovo nagrado, častno listo IBBY, nagrade in priznanja za promocijo branja SC IBBY. SOMK se pridružuje praznovanju 2. aprila in osrednji prireditvi Slovenske sekcije IBBY na knjižnem sejmu, ki je zelo dobro obiskana in je bila na zadnjem sejmu izvedena na osrednjem odru. Dogodek vključuje tudi pogovor z avtorji, prejemniki domačih nagrad ter mednarodnih priznanj in nominacij za mladinsko književnost (in ilustracijo) v preteklem letu.

Septembra 2024 smo sodelovali na ekskurziji, ki sta jo organizirala Društvo Bralna značka in SC IBBY po mednarodnem kongresu IBBY v Trstu. Na celodnevem izletu iz Trsta v Devin, Novo Gorico in Štanjel so se v angleščini ali s tolmačenjem predstavili: Marko Kravos, Anja Štefan, Nataša Konc Lorenzutti, Mateja Gomboc, Boštjan Gorenc Pižama in Špela Frlic.

Mladinski pisatelji še vedno vsako leto prek pisarne DSP odpremo in izpeljemo projekt Povabimo besedo.

Ponovno smo izvedli program Literarnih čajank z naslovom Miška, čaj in še kaj. Srečanja z otroki potekajo tako, da eden izmed mladinskih pisateljev sprejme skupino otrok v naši vili, pove nekaj o njeni zgodovini, s pomočjo slikovne igre na kartončkih, ki jo je pripravila Majda Koren. Potem otroci dobijo čaj in pecivo, pisatelj pa izvede še svoj literarni nastop v sejni sobi DSP.

Novembra smo pripravili profesionalno usposabljanje za učitelje in vzgojitelje z naslovom Obzorje besed, s predavanji, delavnicami in nastopi avtorjev. Izobraževanje sta koordinirali dr. Dragica Haramija in Maja Kavzar Hudej. Sodelovali so: Dragica Haramija, Aksinja Kermauner, Nataša Konc Lorenzutti, Vesna Radovanovič, Andrej E. Skubic, Vinko Möderndorfer, Suzana Tratnik.

Desetnica je bila podeljena 22. maja 2025. Petčlanska žirija je izmed desetih nominiranih del izbrala delo Andreja E. Skubica z naslovom Lahko bi umrl na tem kavču z mano (Mladinska knjiga, zbirka Odisej, 2024). V programu podelitve so bila predstavljena dela ostalih nominirancev (Tine Arnuš Pupis, Tine Bilban, Gorana Gluvića, Mateje Gomboc, Igorja Karlovška, Manice Klenovšek Musil, Vinka Möderndorferja, Lele B. Njatin in Maše Ogrizek), z dvema avtorskima pesmima sta nastopila glasbenika Julija in Anton Lorenzutti.

Pri Društvu slovenskih pisateljev je letos izšla slovenska verzija antologije izbranih mladinskih avtorjev, ki jo je uredila dr. Dragica Haramija. Znova in povsod povem, da odbor SOMK ni sam delal selekcije, ampak je kriterije za uvrstitev postavila Javna agencija za knjigo, ki jih je urednica upoštevala tudi ob razširitvi nabora. Poudarjam zato, ker se je po izidu slovenske izdaje na urednico in deloma tudi na ostale sodelujoče usulo kup zelo žaljivih in povsem neutemeljenih očitkov s strani enega naših kolegov, ki v antologijo ni bil uvrščen. Njegova sporočila, polna vulgarnosti, podtikanj in obračunavanj so letela na mnoge naslove, tudi na JAK in Ministrstvo za kulturo. Morda bi se bilo znotraj naše skupnosti pametno pogovarjati o tem, koliko medsebojne kulture pogovarjanja zmoremo in ali je takšnim napadom sploh vredno posvečati pozornost, saj s tem dosežejo svoje, po drugi strani pa ne moremo dopuščati žalitev zaradi strokovnih in premišljenih odločitev nekega uredniškega odbora, ki ni bil do nikogar izključujoč na podlagi zunajliterarnih meril.

Vir: naslovnica, <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-2JDXE078>

Literarna in kritiška delavnica za dijake in študente

Literarna delavnica Gorana Gluvića

NEKAJ BESED MLADIM IN OSTALIM PISATELJEM

Kot prvo, literatura se nadgrajuje skozi literaturo. Če iščete mojstra, ki vam bo razkril večino pisanja, ga boste našli v literarnih delih, ne pa v priročnikih. Ti so le podlaga za omejene učne vaje. Morda tudi izguba časa. Prepričan pa sem, da boste lažje zgradili svoj slog, če boste sedeli z mojstrom na čaju in prisluhnili njegovim zgodbam, četudi jim boste nasprotovali. Pomembno je, da jih razumete, čeprav po svoje.

Kot drugo, čudežna formula za pisanje ne obstaja. Obstaja pa matematika, ki vas je spremljala vsa leta učenja v osnovni in srednji šoli. Nanjo vsi pozabljajo. Oprijemljejo se samo slovenskega jezika in književnosti, kar je sicer hvale vredno, a je matematika s svojo eksaktnostjo tista, ki ti morda za odtенок bolj koristi, predvsem pri ravnovesju literarne stvaritve. Matematika ima formule, a tudi te niso čudežne. Pomagajo pa zelo. Sicer nekateri imajo matematiko v sebi, a niso nezmotljivi.

In kot tretje, dobra literatura je odvisna od pravičnega izcejanja svoje osebnosti v pesem, zgodbo, pripoved itd. Izcejanje tuje osebnosti je pogubno in nima smisla. Morda v učni dobi, dokler ne zagradiš svoje in ji ne prizanašaš. Ne prestrašite se, saj je nič ne boli, pa še hvaležna ti bo za vse večne čase.

Kritiška delavnica Alenke Urh

POTOPIMO SE V SVET BESED

Kritikom pogosto očitajo, da poskušajo učiti to, kar bi sami počeli, če bi imeli potrebne sposobnosti. Toda pisanje kritike ni isto kot ustvarjanje literarnih del. Kritiki in kritičarke so predvsem strokovnjaki za interpretacijo, analizo in razumevanje besedil, zato lahko kompetentno spregovorijo o literarnih delih, ne da bi jih morali tudi sami ustvarjati.

V sklopu delavnice, namenjene dijakom in študentom, bomo raziskali, kaj sploh je literarna kritika, zakaj je pomembna in kako oceniti in analizirati literarno delo z različnih vidikov. Poglobili se bomo v to, kako se lotiti analize različnih del glede na specifične naslovnike (mlade ali odrasle bralce) in se s praktičnimi primeri potopili v svet besed, tako literarnih kot kritiških.

Temeljni poudarki

- Kaj sploh pomeni biti literarni kritik in kakšna je vloga kritike.
- Kako se lotiti analize literarnega dela ob upoštevanju različnih vrst občinstva (bralk, avtorjev, širše javnosti).
- Posebnosti pri obravnavi mladinskih literarnih del, ki pogosto prinašajo posebne izzive in pristope.
- Različne metode pisanja in strukturiranja literarne kritike ter kako ohraniti objektivnost, hkrati pa izraziti osebno mnenje.
- Primeri: Delavnica bo vključila praktične vaje, analize in pogovore o tem, kako izpopolniti pisanje literarnih kritik ter kako se spoprijeti z izzivi, ki jih prinaša ta specifičen žanr.

Nastopi pisateljev na literarnih matinejah

V letu 2025 bodo avtorice in avtorji nastopili na naslednjih institucijah:
Vrtec Murska Sobota, Vrtec Beltinci, Vrtec Tišina, OŠ I, OŠ II in POŠ Krog, OŠ III, OŠ IV, OŠ Bakovci
in POŠ Dokležovje, OŠ Beltinci, OŠ Puconci, OŠ Tišina in POŠ Gederovci, OŠ Cankova, Gimnazija
Murska Sobota, Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota, Srednja ekonomska šola in gimnazija
Murska Sobota, Srednja biotehniška šola Rakičan, VDC Murska Sobota.

Vsako leto izvedejo avtorji literarne matineje za približno 1700 otrok, učencev, dijakov in uporabnikov.

Vir: Barbara Hanuš na OŠ, 2023

Vir: Majda Koren na OŠ, 2023

Vir: Anja Štefan na OŠ, 2023

Razstave v okviru Očesa besede v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota

Pripravila Vesna Radovanovič

Pokrajinska in študijska knjižnica ni samo eno izmed prireditvenega dogajanja v sklopu Očesa besede, ampak aktivno sodeluje z društvom ARGO že vse od začetka srečanj mladinskih pisateljev predvsem z razstavo del, ki so bila prebirana s strani večerničine komisije. Vsako leto, ko je znanih pet nominirancev za nagrado večernica, Vesna Radovanovič v knjižnici pripravi razstavo **Večerničina literarna bera**. Tako opozorimo obiskovalce na dela, ki se potegujejo za nagrado, in tudi na dela, ki so se uvrstila v ožji izbor.

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA MURSKA SOBOTA

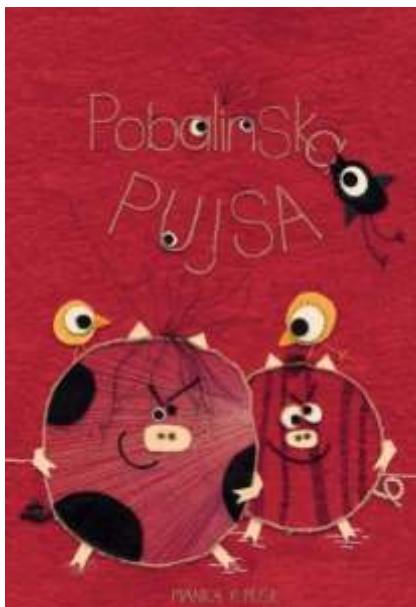

Vir: Razstava Večerničina literarna bera 2024 (Vesna Radovanovič)

V letu 2025, ko je plakat za srečanje otroških in mladinskih pisateljev prispevala Manica Klenovšek Musil, bo v knjižnici tudi razstava originalov iz avtoričine slikaniške produkcije, več o avtorici in njenem delu na <https://www.manicamusil.com/>.

Pripravila Dragica Haramija

Vir: naslovnice slikanic, objavljeno z dovoljenjem Založbe Pivec

Nagrade

- Glazerjeva listina, 2019
- Merit at the 3×3 Professional Show No. 22, New York, USA, 2025: Angie the Monkey
- Merit at the 3×3 Professional Show No. 22, New York, USA, 2025: Roberta the Camel)
- Hiii Illustration 2022, China: 2023 Carla the Rat
- Laureates of the Russian Book Illustration Contest »Image of the Book«, Mednarodni knjižni sejem, Moskva, Rusija, 2021: Mala arhitekta
- Posebna nagrada na 8. bienalu ilustracije, Zagreb, Hrvaška, 2020
- Laureate of the Russian Book Illustration Contest »Image of the Book« 2019 Moskva, Mednarodni knjižni sejem: Slon Stane
- Merit at the 3x3 International Illustration Show No. 16 in the category Books&Covers awarded by the 3x3 Magazine of Contemporary Illustration, New York, USA: 2023 Carla the Rat; 2019 No, I Won't
- Najlepša knjiga v kategoriji otroških in mladinskih knjig, Slovenija, 2015, Pobalinska

Nominacije

desetnica: 2025 *Arhitekta bova*, 2024 *Prijateljici*

Bibliografski podatki

Čarobni svinčnik. Murska Sobota: Ajda, IBO Gomboc, 2011.

Mala arhitekta. Nova Gorica, 2011.

Trije mucki in zmaj. Ljubljana: Mladika, 2011.

Koza Cilka. Jezero: Morfem2014.

Koza Cilka in kdo je popil vso vodo. Jezero: Morfem2014.

Pobalinska pujsa. Maribor: Založba Pivec2015.

Čarobna školjka. Maribor: Založba Pivec, 2016.

Komar Janez. Maribor: Založba Pivec, 2016.

Slon Stane. Maribor: Založba Pivec, 2017.

Mravljinčar Franc. Maribor: Založba Pivec, 2019.

Tri muce in zmaj. Maribor: Založba Pivec, 2020.

Lev Izidor. Maribor: Založba Pivec, 2021.

Riba Tonka. Dob: Miš založba, 2022.

Prijateljici. Maribor: Založba Pivec, 2022.

Arhitekta bova! Maribor: Založba Pivec, 2023.

Podgana Karla. Maribor: Založba Pivec, 2024.

Prve tri izdane slikanice imajo naslikane ilustracije, vse druge šivane, pletene in/ali kvačkane, v njih so uporabljeni različni materiali, nekateri so jasno prepoznavni tudi v natisnjenih knjigah, npr. volna oz. pleteni kosi, večji ali manjši kosi različnih vrst blaga, vrvica, čipke, žaklovina, filc, časopisni papir, žica. S stališča ilustracij so avtoričine knjige novost prav zaradi materialov, pri čemer so uporabljene različne tehnike (šivanje, kvačkanje, pletenje, lepljenje). S temi materiali in postopki ustvarja prepoznavne like živali, otrok, deloma prostorov; npr. slon, mravljinčar, mravlje, piščanci, hiše, parki, ribniki, travniki idr. so takoj prepoznavni po svoji obliki, enako velja za barve, tako postanejo pravzaprav arhetipske podobe.

Zgradba je v vseh slikanicah sintetična, vendar je treba v posamezni slikanici ločiti različne vrste besedil. Intenzivna interakcija med besedilom in ilustracijo v postmodernih slikanicah je opazen element v ustvarjanju Manice K. Musil. Slikanice ni mogoče brati zgolj linearno, temveč bralec izbira zaporedje prebranega, logičnost zaporedja je podana z različno postavitvijo besedil in tipografijo. Temeljna zgodba je v vseh slikanicah ločena od preostalega dela besedil z izbiro drugačnega tipa črk. V vseh slikanicah ima intraikonično besedilo drugačno tipografijo, v primerih, ko je v slikanicah več vrst intraikoničnega besedila, je tudi to nakazano z izborom različnih tipografij in postavitvijo enega tipa intraikoničnega besedila vedno na isto mesto na strani. Dialogi v stranskih zgodbah so v posamezni slikanici največkrat postavljeni na straneh spodaj in vsebujejo stripovske elemente (npr. govor posameznega literarnega lika

je zapisan tako, kakor da bi bil v stripovskem oblaku, čeprav večinoma oblaki niso narisani). Temeljni novosti, ki ju je obravnavana avtorica vpeljala v slovenski slikaniški prostor, sta zgradba jezikovnega koda sporočanja s temeljnim besedilom in več vrstami intraikoničnega besedila in uporaba materialov za tekstilne šivarije. Ob medbesedilnih in intermedialnih navezavah, ki so navedene v analizah, velja morebiti spomniti še na eno, folklorno: v slovenskem prostoru so bili v navadi stenski prti, izvezene slike z napisi. Ta utrinek kulturne dediščine je uspelo Manici K. Musil uvesti v sodobno postmoderno slikanico z bogato multimodalno zgodbo.³

Vir: DSP

³ Daljše besedilo o avtorici je dostopno: HARAMIJA, Dragica. Inovativnost avtorskih slikanic Manice Klenovšek Musil. *Otrok in knjiga: revija za vprašanja mladinske književnosti, književne vzgoje in s knjigo povezanih medijev*. 2020, letn. 47, št. 109, str. 25-38, ilustr. ISSN 0351-5141. [COBISS.SI-ID 48757507].

Po devetih letih nas pisateljska pot Očesa besede ponovno vodi v **Porabje**, kjer kot strnjena in avtohtona narodna skupnost danes živi večina Slovencev na Madžarskem. Prebivajo v sedmih porabskih vaseh Andovci (Orfalu), Dolnji Senik (Alsószölnök), Gornji Senik (Felsőszölnök), Sakalovci (Szakonyfalu), Slovenska ves (Rábatótfalu; od leta 1983 pridružena Monoštru), Števanovci (Apátistvánfalva, od leta 1937 združeni s sosednjimi Otkovci) in Verica (Kétvölgy, od leta 1950 združena z Ritkarovci). Nekaj sto Slovencev živi tudi v Monoštru (Szentgotthárd), ki je gospodarsko, upravno, izobraževalno in kulturno središče Porabja. Poleg porabskih krajev je opaznejše število Slovencev še v Sombotelu, Mosonmagyaróvaru in Budimpešti. V teh krajih in sedmih porabskih vaseh so politično organizirani preko *lokalnih manjšinskih samouprav*, sicer pa je osrednja politična organizacija Slovencev na Madžarskem *Državna slovenska samouprava* s sedežem na Gornjem Seniku in predstavništvom v Budimpešti. Ta ureja vsa področja manjšinskega življenja, od političnega nastopanja do gospodarstva, kulture, izobraževanja in je mdr. upravljavka Dvojezične osnovne šole Jožefa Kosiča Gorenji Senik, Dvojezične osnovne šole Števanovci ter vrtcev na Gornjem Seniku, v Števanovcih in Sakalovcih. Vse našete vzgojno-izobraževalne in vzgojno-varstvene ustanove so opredeljene kot narodnostne, torej dvojezične.

Pomembno narodnostno-kulturno vlogo opravlja *Zveza Slovencev na Madžarskem* kot krovna civilna organizacija. Poleg tega so narodnostno-kulturno organizirani še Slovenci v Sombotelu in Budimpešti, kjer delujeta Slovensko društvo v Budimpešti in Slovensko društvo v Sombotelu.

Središčna točka narodnostnega življenja porabskih Slovencev je *Slovenski kulturno-informacijski center* v Monoštru, ki je stičišče narodnostnega, kulturnega in informativnega življenja porabskih Slovencev, zato se ga je upravičeno prijelo poimenovanje *Slovenski dom*. V zgradbi je sedež narodnostnih organizacij, uredništva časopisa *Porabje* in *Radia Monošter* ter hotel *Lipa* z gostinsko-prenočitvenimi zmogljivostmi.

Vir: Slovenski kulturno-informacijski center v Monoštru

Hkrati s Slovenskim domom je bil leta 1998 odprt tudi *generalni konzulat RS v Monoštru*, ki poleg običajnih konzularnih opravil spodbuja sodelovanje med matico in manjšino ter slednji pomaga iskati nove razvojne priložnosti.

Za gospodarski razvoj Slovenskega Porabja ima pomembno vlogo *Razvojna agencija Porabje*, ki jo je ZSM ustanovila leta 2006. Njen temeljni namen je snovanje razvojnih projektov in pridobivanje denarja zanje iz državnih in evropskih skladov. V prvih letih delovanja so s pomočjo evropskih sredstev v Andovcih pomagali urediti Hišo rokodelstva, na Gornjem Seniku je bila zgrajena Hiša jabolk, največji projekt agencije pa je bila izgradnja Slovenske vzorčne kmetije na Gornjem Seniku.

Slovenska vzorčna kmetija na Gornjem Seniku, kjer se bomo ustavili za kosilo, je začela delovati leta 2015 in je skupen finančni projekt slovenskega kmetijskega ministrstva (prispevalo je 555.000 evrov) in Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu (prispevalo 280.000 evrov). Ker je celotno Porabje znotraj zavarovanega območja narave, so razvojne možnosti v njem zelo omejene, zato so se v Slovenski vzorčni kmetiji usmerili v ekološko kmetijstvo in turizem. Da bi preprečili nadaljnje zaraščanje krajine na Gornjem Seniku in bližnjih vaseh, so najeli približno trideset hektarjev njiv, travnikov, pašnikov in sadovnjakov, jih očistili in na njih začeli s pridelavo poljščin in krme za živino. Pridelke in meso sami predelujejo in jih ponujajo gostom. Slovenska vzorčna kmetija ima namreč tudi turistični del in v njem restavracijo, ki lahko sprejme 45 gostov in jim ponudi lokalne kulinarične dobrote. Za prenočitev imajo na voljo dva apartmaja za štiri osebe in eno dvoposteljno sobo s kopalnico.

Vir: Slovenska vzorčna kmetija na Gornjem Seniku

Sicer pa so izčrpnije informacije o Slovenskem Porabju in njegovem življenjskem utripu na voljo v knjižici Porabje, ki ste jo udeleženci in udeleženke Očesa besede 2025 prejeli kot spremno gradivo festivala, zato na tem mestu tokrat podrobneje predstavljamo književnost porabskih Slovencev.

Vir: naslovnica

Književnost porabskih Slovencev

Med porabskimi Slovenci je še danes in najbolj razširjena *domača pesem*, torej porabska ljudska pesem. Za njeno živo prisotnost v kulturnem življenju Slovencev na Madžarskem skrbijo pevski zbori, ohranjajo in širijo jo tudi v pesmaricah in na nosilcih zvoka. Porabsko ljudsko pesem gojijo v Porabju in

bližnjem Sombotelu dve folklorni skupini, trije pevski zbori in tri skupine ljudskih pevcev. Besedila in/ali notni zapisi porabskih slovenskih ljudskih pesmi so bile natisnjene v osmih publikacijah, prav toliko je tudi nosilec zvoka, na katere so bile porabske ljudske pesmi posnete. Porabske pravljice in pripovedke so natisnjene v treh knjigah: *Slovenske pravljice iz Porabja* (1984), *Kralič pa Lejpa Vida* (1996) in *Pripovedno izročilo Slovencev v Porabju* (2018).

Veliko tišja in redkejša od slovstvene folklorne, v kateri je tudi bogato pravljичno izročilo, je med Slovenci na Madžarskem literarna ustvarjalnost. Zaradi izjemno neugodnih družbeno-političnih, kulturnih in narodnostnih razmer je namreč moralo preteči kar pol stoletja, preden so porabski Slovenci – potem ko so leta 1919 postali slovenska manjšina na Madžarskem – svoje družbeno in duhovno bivanje izrazili tudi literarno.

Začetki njihove književnosti segajo v 70. leta 20. stoletja, ko so bila v Narodnem kalendaru/Ljudskem koledarju in Narodnih novinah/Ljudskem listu objavljena prva leposlovna besedila porabskih Slovencev in ko so v Porabju za potrebe šolskega in ljudskega odra nastala prva dramska besedila. Narodni kalendar in Narodne novine sta bila periodična tiska Demokratične zveze južnih Slovanov na Madžarskem, do leta 1990 krovne organizacije slovenske, hrvaške in srbske manjšine na Madžarskem. Oba tiska sta imela slovenske rubrike, v katerih so objavljali pesmi in prozne odlomke slovenskih literarnih ustvarjalcev in ustvarjalk ter priložnostne informativne zapise o njih.

V letih 1970–1977 je tednik Narodne novine **Franceku Mukiču** objavil 12 pesmi in 27 krajših pripovedi, ki že kažejo njegove literarne ambicije, ki jih je pozneje v polnosti uresničil v povesti *Poteptani češnjevi cvetovi* ter romanih *Črnošolec* in *Strgane korenine*. Literarni talent kaže tudi 10 pesmi in 2 krajša etnografsko-lirično obarvana pripovedna zapisa, ki jih je v letih 1972-1976 v Narodnih novinah objavila **Marija Kozar**, ki pa kasneje z literarnim ustvarjanjem ni nadaljevala in se je usmerila v etnografijo. **Irena Barber** je v Narodnem kalendaru/Ljudskem listu leta 1988 objavila kratko pripoved *Trnova pot* in leta 1989 še *Svojo skrivnost je odnesla na veke*.

Vir: Kratka zgodba *Šepavec* – prva leposlovna objava Franceka Mukiča (*Narodne novine*, 20. in 27. januar 1972)

Tako kot Narodne novine/Ljudski list je tudi Narodni kalendar/Ljudski koledar objavljala leposlovne prispevke porabskih avtorjev in avtoric ter z njimi soustvarjal začetke slovenske književnosti na Madžarskem. Porabska literarna sodelavca koledarja sta bila **Irena Barber** s pripovedma *Trnova pot* (1975) in *Bujenje ob zori* (1977) ter **Francek Mukič** s petimi pesmimi (1972, 1975, 1976, 1977) in tremi pripovedmi (1972, 1973, 1976).

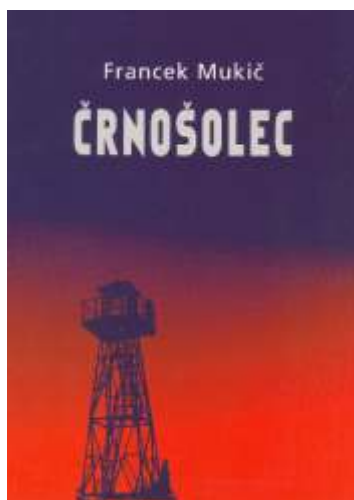
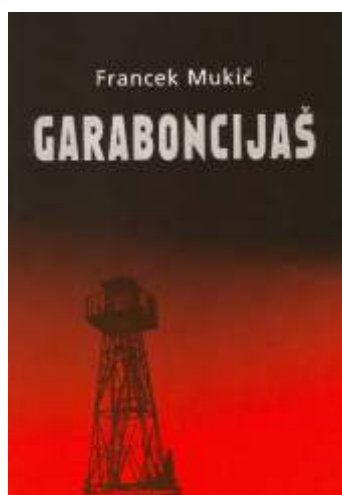
Karel Holec (1969) prav tako kot Barberjeva ustvarja v porabskem narečju. Njegove kratke zgodbe, objavljene v knjigi *Andovske zgodbe/Andovske prpovejsti* (2003), so snovno vezane na najmanjšo porabsko vas Andovce in njene redke prebivalce, med katerimi avtor za svoje pripovedi odbira posebneže, zabudljene v njihov vaški mikrokozmos in zapredene v njihove preproste življenjske nazore ter tudi sanje. Kdaj pa kdaj to upočasnjenost vznemiri kakšen nepredviden dogodek, vendar za kratko, čez čas vaška skupnost spet ponikne v sebi lastno mirnost in spokojnost. Svoje »Tilke« avtor slika z rahlo distanco in humorjem, a ves čas tudi s simpatijo.

Vir: naslovnica

Francek Mukič (1952) je oba svoja romana najprej napisal v porabščini (*Garaboncijaš*, 2005, *Vtrgnjene korenjé*, 2010), nato sta v njegovi predstavitvi izšla še v knjižni slovenščini (*Črnošolec*, 2007, *Strgane korenine*, 2011). Snovno ozadje obeh romanov so travmatični dogodki iz polpretekle porabske zgodovine: potlačene, zamolčane, prikrivane dogodke, o katerih se je le na skrivaj in strahoma šepetalo, ker se o njih dolgo ni smelo javno govoriti in pisati, je pisatelj leposlovno artikuliral in na ta način literarno oživil porabski zgodovinski spomin.

V obeh romanih tematizira čas represije v letih 1948-1955, ko so zaradi informbirojevskega spora med jugoslovansko komunistično partijo in partijami ostalih socialističnih držav madžarske oblasti Porabje izolirale, porabske Slovence pa zaradi njihove narodnostne povezanosti z ljudmi v Jugoslaviji obravnavale kot nevarne, politično sumljive, jih ustrahovale in nasilno preseljevale v notranjost države.

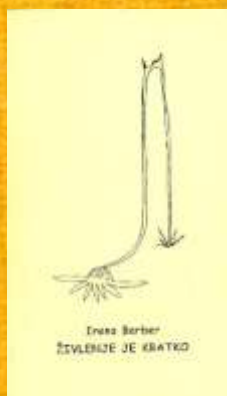
Vir: naslovnici

Kratkemu pisateljskemu nastopu Barberjeve in Mukiča je sledilo porabsko literarno zatišje, ki je trajalo do začetka 90. let. Mukič je za polni dve desetletji odložil pisateljsko pero in se posvetil jezikoslovnemu, publicističnemu ter uredniškemu delu, za katerega je v Porabju primanjkovalo usposobljenih ljudi.

Po družbenih spremembah na začetku 90. let, ko sta se po padcu berlinskega zidu Madžarska in Slovenija družbeno-politično preoblikovali, demokratizirali in na novo opredelili tudi svojo manjšinsko politiko, je do tedaj tiha slovenska skupnost na Madžarskem narodnostno-kulturno nekoliko oživela, kar se je odrazilo tudi v književnosti. Zunanje spodbude za njeno »prebujenje« so bili porabski tiskani mediji, kjer so lahko avtorji objavljali v literarnih rubrikah, izdajateljska dejavnost Zveze Slovencev na Madžarskem in založniško sodelovanje z bližnjim prekmurskim okoljem.

Na sprostitvev ustvarjalnih energij je ugodno vplivala tudi sprememba odnosa slovenske jezikovne politike do narečij: ta je namreč preseгла stališče, da je knjižni jezik edini 'pravi' jezikovni reprezentant slovenske narodne skupnosti ter edini 'ustrezeni' narodotvorni in kulturni kod. Odnos do narečij se je demokratiziral in pečat kulturne nereprezentativnosti, ki so ga imela dotlej, je postopoma bledel. Za porabske Slovence je bilo priznanje vrednosti narečja izjemno pomembno, saj zaradi preteklih neugodnih jezikovno-kulturnih razmer niso imeli možnosti – zlasti starejša generacija ne –, da bi usvojili knjižno slovenščino, in je zanje bila porabščina edina materinščina ter temelj njihove slovenske etnične zavesti. Tako se je v Porabju po letu 1990 vzpostavil jezikovno-kulturni model partnerstva knjižnega jezika in narečja in porabščino uporabljajo v položajih, ki jih drugod zaseda knjižna slovenščina. Tako npr. so prispevki v porabskih periodičnih tiskih pisani v porabščini in knjižni slovenščini, podobno sta zasnovana tudi program Radia Monošter in knjižna zbirka Med Rabo in Muro. Tudi porabskim literarnim ustvarjalcem je porabščina postala sredstvo za leposlovno izražanje, tako da je ena značilnih potez književnosti Slovencev na Madžarskem jezikovna dvojnost: nastaja v narečju in knjižni slovenščini.

Irena Barber (1939-2006) je glavnino svojega pripovednega opusa ustvarila in objavila po letu 1990. Njene v porabščini pisane in realistično zasnovane kratke zgodbe so izšle v dveh knjigah, *Trnova paut* (1993) in *Življenje je kratko* (1998), in so podobe porabskega polpretekelega življenja v času socializma in po letu 1990, seveda predstavljene skozi njeno doživljajsko-nazorsko perspektivo. Pisateljica jih je skoncentrirala v tri tematske sklope – družinskega, družbeno-socialnega in kmetskega.. V družinskih pripovedih pisateljica izpostavlja boleče medgeneracijske zarez in skrhanne partnerske odnose, v družbeno-socialnih tematizira srečevanje vaškega kmetskega in mestnega delavsko-uradniškega sveta, v kmetskih zgodbah pa z neprikritimi simpatijami opisuje porabskega kmeta, ki ga je pretekli socialistični in ga tudi sodobni kapitalistični čas peha na družbeno obrobje, ter pritrjuje njegovemu trdoživemu vztrajanju na zemlji. Čeprav ve, da nekdanji obdelovalni načini in starosvetni odnosi ter običaji neizprosno izginjajo, se kdaj pa kdaj idilično prepusti šepetu zemlje. Pisateljčina priljubljena tema je tudi usodno poseganje zgodovinskih dogodkov v življenja porabskih Slovencev. Dogodek, ki ga v tem kontekstu najpogosteje tematizira, je t. i. madžarska revolucija leta 1956, ko je vojaški poseg Sovjetske zveze marsikoga spodbudil ali primoral, da je »odskočil« - pobegnil v tujino.

Vir: naslovnici

Pripovedno ogrodje romana *Garabončijaš/Črnošolec* tvori rekonstrukcija grozljivega umora porabskega mladeniča Marcija Lončarja z Gornjega Senika blizu njegove rodne domačije in le streljaj od takrat hermetično zaprte državne meje med Rákosijevo Madžarsko in Titovo Jugoslavijo. Romaneska raziskovalca, arhivist in učitelj, se skušata prebiti skozi labirint različnih razlag, namigov in ugibanj o umoru mladeniča, ki naj bi sodeloval s slovensko tajno službo in morda kot dvojni agent tudi z madžarsko, hkrati pa se je zapletel v ljubezensko razmerje. Vendar enoznačnega odgovora ne najdeta, pisatelj pušča zgodbo odprto in bralca prepušča spraševanju, ali je Marcijeva smrt posledica njegovih vohunskih ali ljubezenskih poti.

Vir: naslovnici

Tudi v romanu *Vtrgnjene korenjé/Strgane korenine* pisatelj tematizira usodno poseganje zgodovinskih dogodkov v posameznikovo življenje, tokrat na primeru prisilnega razseljevanja porabskih Slovencev, ko so madžarske oblasti na začetku 50. let 20. stoletja več deset slovenskih družin deportirale v zloglasne gulage – delovna taborišča v pokrajini Hortobágy, kamor je Rákosijev režim v letih 1950-1953 izgnal pribl. 10.000 ljudi, ki naj bi bili iz razrednih, narodnostnih ali drugih razlogov nevarni državi. Mukič svojo pripoved osredotoči na usodo porabskega deportiranca Jožefa Gutmana, ki si po tridesetih letih v pogovoru z novinarjem upa spregovoriti o dogodkih, o katerih se je smelo samo molčati.

V obeh romanih pisatelj usodo porabskega posameznika v viharjih zgodovine razširja v obče spraševanje o razmerju med zgodovinskim dogajanjem (objektiviteto) in posameznikom (subjektom). Z vpeljavo folklornega lika Črnošolca v prvem romanu poudari protislovnost človekovega bivanja. Črnošolec je izvorno protislovni folklorni lik, ki dobronamernim ljudem vrača z dobrim, nad zlonamerne pa priključuje nadloge, najpogosteje nevihto s točo. V Mukičevem romanu pa preraste v metaforo za posameznika, ki pogumno sledi izzivu časa in tvega poseg v objektiviteto, a ker je 'le' človek, ki se odziva tudi na klice ljubezni, nevihtni vrtinci, ki jih povzročajo, zajamejo tudi njega samega.

V drugem romanu pa pisatelj v junakovo iskanje ukradenega časa vtke sporočilo, da viharji zgodovine človeku sicer lahko vzamejo dom, ne morejo pa mu vzeti ljubezni; lahko natrgajo korenine, ne morejo pa jih izruvati. Spoznanje, da je ljubezen sila, ki zmora kljubovati preizkušnjam časa, avtor podkrepi s priklicem antičnega mita o Filemonu in Bavkidi v zaključku romana.

Dušan Mukič (1981) je svoj avtobiografski roman *Ljubljana skoz' moja očala/Ljubljana skaus aukole moje* (2022) hkrati pripravil v knjižni slovenščini in porabščini in je izšel kot 25. knjiga v knjižni zbirki Med Rabo in Muro, ki jo od leta 2016 naprej v sodelovanju z Zvezo Slovencev na Madžarskem pripravlja društvo Argo. S to knjigo je iz poezije, ki je doslej prevladovala v njegovem literarnem ustvarjanju, stopil v polje pripovedne proze, najbolj razvito področje sodobne porabske slovenske književnosti. A za razliko od njegovih porabskih literarnih predhodnikov pripovedni prostor premika iz ruralnega Porabja v urbani milje, natančneje v slovensko prestolnico, in tematizira življenje mladih Porabk in Porabcev, ki so odšli na šolanje v matično domovino. V knjigi avtor pripoveduje o sedemletnem obdobju med njegovim 18. in 25. letom starosti, ko je v prvih letih 21. stoletja študiral v Ljubljani, in ga označi kot prelomno življenjsko obdobje, ki je »s svojimi vzponi in padci odločilno prispevalo k temu, da sem jasno doumel, kdo pravzaprav sem«. Pripoved o tem času ni niz kronološko razvrščenih dogodkov, ampak je členjena v dvajset tematsko zaokroženih poglavij. Tri četrtine knjige sestavljajo zgodbe o srečevanjih z novim okoljem in novimi ljudmi, pri čemer Mukič pronicljivo opazi in opiše nekatere razlike med slovenskim in madžarskim prostorom, npr. v izobraževanju, kulinariki, glasbi, preživljanju prostega časa ipd. Na nek način nastavlja simpatično ogledalo Slovincem v matični domovini. Znotraj te slikovite, dinamične in mestoma z blagim humorjem obarvane pripovedi pa teče pripovedovalčeva intimna zgodba, katere srčika je raza med njim in skupnostjo, eksistencialni dvomi, spraševanje o prihodnosti in iskanje identitete. In prav ljubljanska leta zanj postanejo tista, ko najde, kot pravi, svoje mesto pod soncem, svojo identiteto in pot do porabske slovenske skupnosti: »Po težkih obdobjih negotovosti in dvomov sem končno našel svoje mesto pod soncem. Vedel sem, kam in komu pripadam. Prepoznal sem, da lahko v meni istočasno in enakovredno bivata dve kulturi. Sedem let se mi je odstirala Ljubljana skoz' moja očala in me končno privedla do spoznanja, da sem porabski Slovenec. Da sem Slovenec na Madžarskem.«

Vir: naslovnica

Barve in toni porabskega literarnega mikrokozmosa

Prevladujoča literarna zvrst porabske slovenske književnosti je pripovedna proza, obratno sorazmerno z drugimi slovenskimi okolji Slovenci na Madžarskem najmanj pišejo poezijo. Ustvarja jo predvsem Dušan Mukič, ki poleg izvirnih pesmi svoj pesniški talent dokazuje tudi v porabskih prevodih evropskih pesniških klasikov. Dramska besedila so pisana za potrebe porabskega ljudskega in šolskega odra. Da bi na gledališke predstave pritegnili čim več naslovnikov, tudi starejših, je odrski jezik porabskih ljubiteljskih gledaliških skupin zvečine porabščina. Zanje so največ izvirnih dramskih besedil napisali Irena Barber, Laci Kovač in Milivoj Roš. Uprizorjena dramska besedila so praviloma lahkotnejši komični žanri, narekuje jih horizont pričakovanja in recepcijski domet preproste porabske publike, ki od svojega 'gledališča' pričakuje predvsem sprostitev. Dramsko dogajanje je postavljeno v ljudski milje, posmeh je namenjen občim človeškim napakam in slabostim.

Pripovedna proza v knjigah Irene Barber, Karla Holeca, Franceka in Dušana Mukiča odseva stvarne zgodovinske in družbeno-socialne razsežnosti življenja porabskih Slovencev, kot jih določajo družbeno-zgodovinske okoliščine, trki urbanega in ruralnega sveta, zgodovinski pretresi in odnosi v manjših socialnih skupnostih (družina, sojeska, vaška, študentska skupnost).

Opazna je *zgodovinska komponenta*. Tako Barberjeva kot Francek Mukič tematizirata zgodovinske dogodke, ki so prizadeli porabsko skupnost. Z vnašanjem zgodovinske snovi v pripoved Francek Mukič uresničuje svoj pisateljski namen, da literarno obudi zgodovinski spomin porabske skupnosti. V kontekstu odsotnosti drugih družbenih diskurzov, ki bi artikulirali porabske kolektivne travme, je mogoče v tej »historizaciji« romanescne pripovedi videti nadomestek za nenapisano porabsko zgodovino.

Druga opazna značilnost porabske pripovedi, predvsem pri Franceku Mukiču, je *folklorna komponenta*. Slovensko folklorno izročilo, ki je v Porabju resnično bogato in je njegov zaščitni kulturni znak, želi avtor posredovati naslovniku v matičnem slovenskem kulturnem prostoru. Še bolj kot v romanu Črnošolec je to vidno v zgodnji povesti *Poteptani češnjevi cvetovi*. V pripovedno dogajanje, katerega jedro je zgodba o tragični usodi mladega porabskega zakonskega para, ki izhod iz socialne stiske poišče v Ameriki, je avtor vključil številne folklorne motive (porabske pripovedke, opise ljudskih običajev in šeg, ljudske pesmi), tako da se delo bere kot literarna in kot folklorna pripoved.

Narodnostna komponenta je močno prisotna v narečnih različicah romanov Franceka Mukičeva, zlasti v Garaboncijašu. Avtor jo v pripovedno dogajanje vključuje na ravni pogovora pripovednih oseb o etnični identiteti porabskih Slovencev in kot pripovedovalčevo refleksijo o njihovi narodnostni pripadnosti. Mestoma je vprašanje identitete tudi eksplicitno izpostavljeno in dobi vlogo etničnega 'poduka', kot npr. na začetku romana, ko pisatelj izpostavi etnično istovetnost prebivalcev s te in one strani državne meje. Zelo neposredno in osebno doživeto je ta komponenta izpostavljena v zgoraj opisanih iskanjih identitete v avtobiografskem romanu Dušana Mukiča.

Porabska pripoved je prepredena tudi s svojstvenim *humorjem*. Ta je dobrodušen, nevsiljiv, kdaj pa kdaj stopnjevan v komičnost (pri Holecu) ali izpeljan v besedno igrivost in dovtipnost (pri Franceku Mukiču). V Holecu prozi se kaže predvsem v odnosu pripovedovalca do pripovednih oseb, v Mukičevi pripovedi pa v besedni igrivosti pripovedovalca in šaljivih pripombah pripovednih oseb v dialogih.

Porabsko poglavje v slovenski literarni zgodbi

Zaradi nenaklonjenih jim družbeno-političnih razmer v preteklosti in posledično šibkih stikov s slovenskim kulturnim prostorom je literarna bera pri porabskih Slovencih sicer skromna, a vendarle dragocena in po svoje zelo posebno poglavje v slovenski literarni zgodbi. Njihova v porabsčini pisana književnost dokazuje, da je tudi narečje lahko literarni jezik in narečno leposlovno besedilo učinkovit literarni nagovor. Morebitni sestavljavec antologije slovenske narečne književnosti bi vanjo brez oklevanja lahko uvrstil večino leposlovnih besedil porabskih avtorjev. Z romanoma Črnošolec in Strgane korenine Franceka Mukiča ter romanom Ljubljana skoz' moja očala Dušana Mukiča pa je slovenska književnost naposled dobila prepričljive literarne upodobitve najmanj poznanega in najtišjega dela slovenskega zamejstva.

Plakati Očesa besede

Avtorji in avtorice plakatov:

1995 – 2006 Feri Lainšček

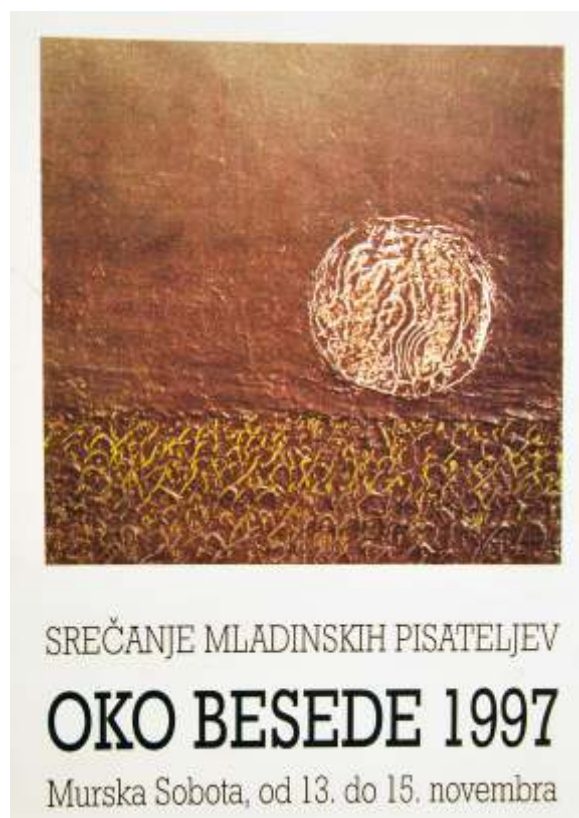
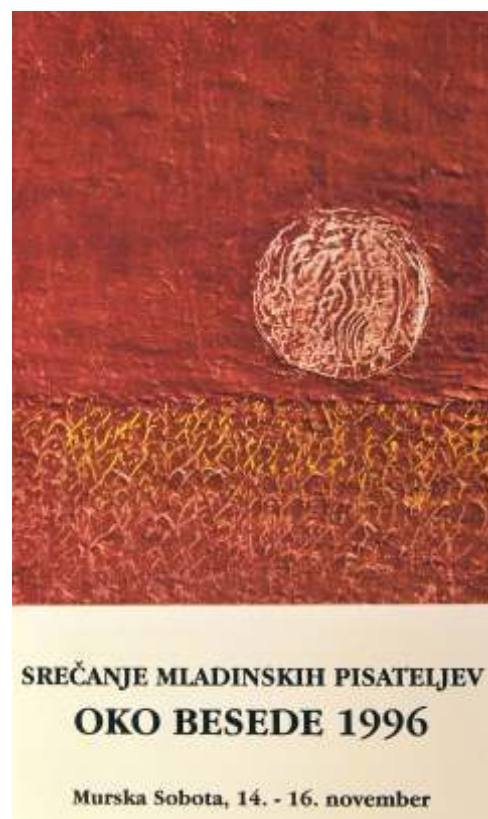
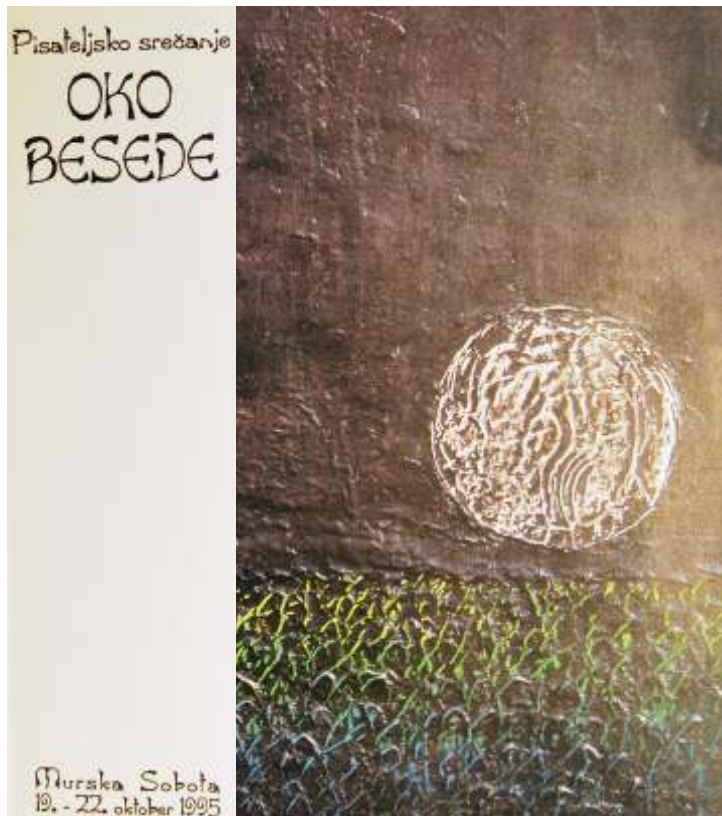
2007 – 2021 Črtomir Just

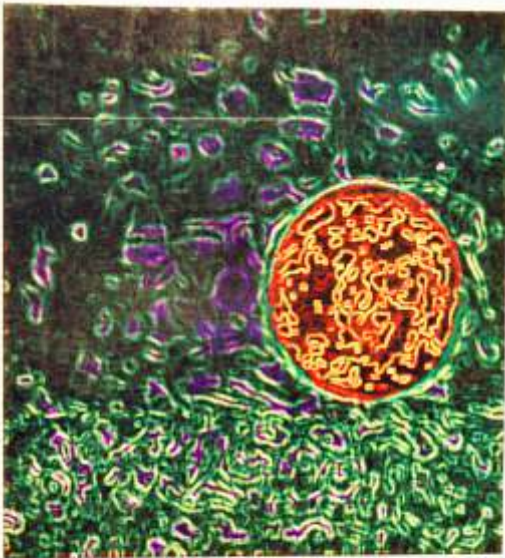
2022 – Alenka Sottler

2023 – Huiqin Wang

2024 – Lila Prap

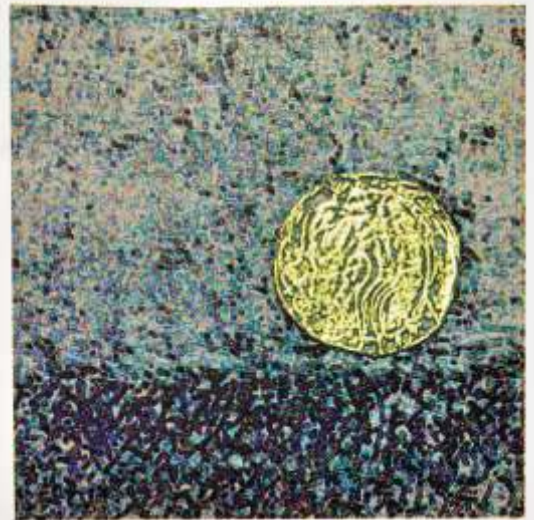
2025 – Manica K. Musil

SREČANJE MLADINSKIH PISATELJEV
OKO BESEDE 1999

Murska Sobota, od 19. do 20. novembra

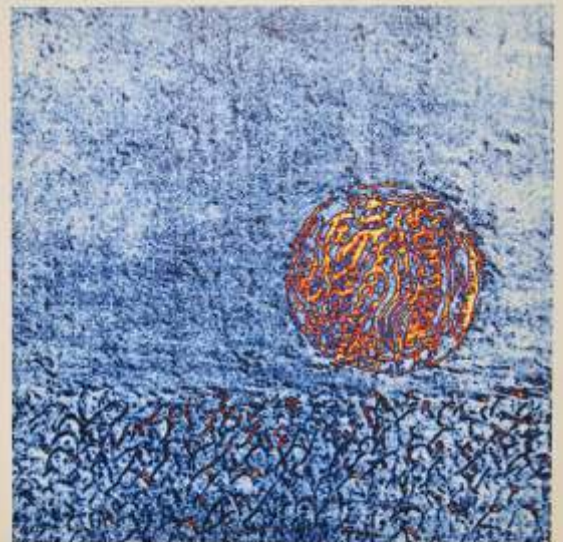
SREČANJE MLADINSKIH PISATELJEV
OKO BESEDE 2000

Murska Sobota 17. in 18. november

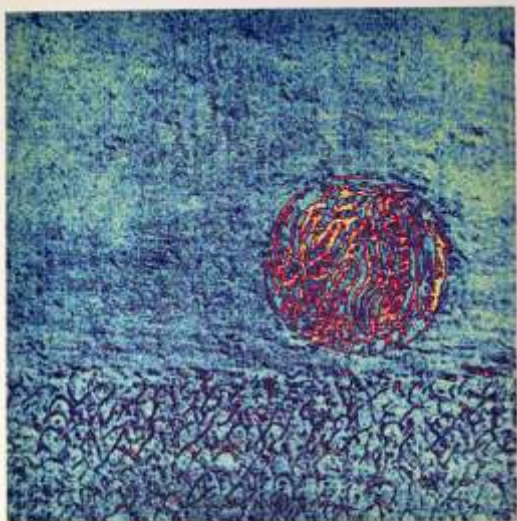
SREČANJE MLADINSKIH PISATELJEV
OKO BESEDE 2001

Murska Sobota, 16. in 17. november

SREČANJE MLADINSKIH PISATELJEV
OKO BESEDE 2002

Murska Sobota, 8. in 9. november

SREČANJE SLOVENSКИH MLADINSКИH
PISATELJEV

OKO BESEDE 2003

Murska Sobota, 7. in 8. november

SREČANJE SLOVENSКИH MLADINSКИH
PISATELJEV

OKO BESEDE 2004

Murska Sobota, 12. in 13. november

X. SREČANJE
SLOVENSКИH MLADINSКИH
PISATELJEV

OKO BESEDE 2005

Murska Sobota, 11. in 12. november

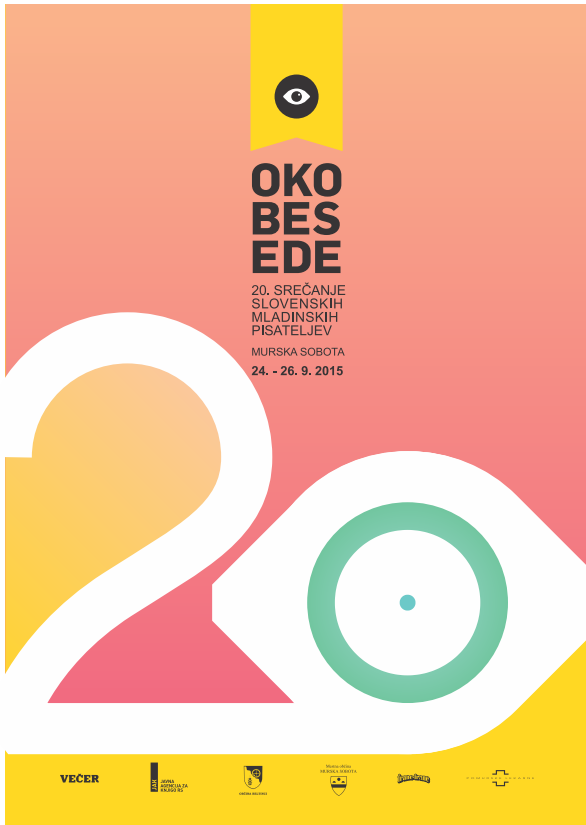
XI. SREČANJE
SLOVENSКИH MLADINSКИH
PISATELJEV

OKO BESEDE 2006

Murska Sobota, 17. in 18. november

Organizatorji Očesa besede

Z leve proti desni:

Franci Just, Norma Bale, Darka Tancer-Kajnih, Vesna Radovanovič, Simona Cizar, Dragica Haramija in Feri Lainšček

Podporniki in partnerji Očesa besede

Mestna občina
MURSKA SOBOTA

Zavod za kulturo, turizem in šport
Murska Sobota

VEČER

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA
KNJIŽNICA
MURSKA SOBOTA

sodobnost

Univerza v Mariboru

Pedagoška fakulteta

Društvo slovenskih pisateljev
Slovene Writers Association

OK

